



кв. "Аспарухово", к-с "Дружба", булстат: 000080815  
тел: 370 697, 0882567094, info-400248@edu.mon.bg

Утвърдил:

Жени Хинтоларска  
директор ДГ № 43 "Пинокио"

# СТРАТЕГИЯ

**ЗА РАЗВИТИЕ НА ДГ № 43 „ПИНОКИО”  
ЗА ПЕРИОДА 2020 - 2025 г.**



## Въведение

Настоящата стратегия на ДГ № 43 „Пинокио“ – Варна определя актуалните цели и приоритети в развитието на детската градина за периода 2020-2025 г. Тя се опира на миналия положителен опит, начертава бъдещи действия по посока на очаквания резултат, търси вътрешни ресурси и потенциални възможности. Основава се на принципите на Закона за предучилищното и училищно образование, Наредба №5 от 03.06.2016г., Конвенцията на ООН за правата на детето, Държавните образователни стандарти в системата на предучилищното и училищно образование, Националните програми и стратегии за развитие на образованието и

обучението, Закона за закрила на детето, приоритети на МОН, на стратегията на Община Варна за развитие на предучилищното и училищно образование, както и на спецификата на детската градина. Стратегията е система от политики и стратегически подходи за утвърждаване на модерната визия на детското заведение. Тя е комплекс от педагогически идеи, управленски и административни действия, чието изпълнение гарантира утвърждаването на детската градина като модерна, предпочитана, качествена обществена институция, съхраняваща добрите традиции и достойнства, чертаеща бъдещите посоки на действие и резултати, търсеща потенциални възможности и вътрешни ресурси.

## **I. Стратегически профил и актуални тенденции**

### **1.1. Анализ на социума**

#### **Демографски условия и социални потребности**

Детска градина „Пинокио“ се намира в район „Аспарухово“- град Варна. Основана е на 03.05.1950 година. В близост до морския бряг и крайбрежния парк, детската градина разполага с две сгради - централна и филиал, които са съобразени с всички санитарно-хигиенни изисквания и условия за отглеждане и възпитание на децата, за провеждане на качествен и пълноценен педагогически процес. В сградите се помещават осем групи, с осигурено локално парно отопление. Условията за възпитание и образование в детското заведение са много добри. Средата отговаря на изискванията за безопасност, естетика и комфорт, интериорът в групите е съобразен с възрастовите и индивидуални потребности на децата. В четвърта възрастова група са създадени оптимални условия за доминираща учебна дейност, осигурени са познавателни книжки, учебни помагала и пособия за целенасочена подготовка за училище. За психологическия и физически комфорт на децата, педагогическите специалисти и педагогическия персонал са обособени функционални и удобни помещения, оборудвани със съвременни кьтове за игра, мултимедия, проектори, компютри, интерактивни дъски, аудиотехника. Организацията на материално-техническата база, оформлението на помещенията е съобразено с ергономичните норми и правила за охрана на труда, осигурени са безопасни условия за възпитание и обучение на децата. В ДГ „Пинокио“ има установен пропускателен режим. Осигурено е рационално и здравословно хранене на децата.

Дворовете в двете сгради на детската градина са просторни, с богата растителност, с еко кьтове и беседка, с площадки на открито за всички възрастови групи, където децата свободно играят, споделят, експериментират и общуват.

### **1.2. Анализ на състоянието на детската градина и външната среда**

В ДГ „Пинокио“ се приемат, отглеждат и възпитават деца от три годишна възраст до постъпването им в първи клас. Записването, отписването и преместването на децата се извършва, съгласно Наредбата за условията и реда на записване, отписване и преместване на деца в общинските детски градини на територията на Община Варна. Създадени са условия за „равен старт“ на всички деца. Групите са 8 и са сформирани на възрастов принцип. Обхватът на децата към момента е 228 деца, като задължително подлежащите на предучилищно образование са 171 деца.

Силни страни	Слаби страни
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Няма очерган демографски срив в <i>района на обхват</i>.</li> <li>• Детската градина работи с пълен капацитет.</li> <li>• Осъществена е приемственост между детска ясла- детска градина- училище.</li> <li>• Изработен е модел за по- лесна адаптация на децата към условията на детското заведение.</li> <li>• Осигурено е здравно обслужване и здравна профилактика.</li> <li>• Осъществява се рехабилитационна и корекционна дейност от логопед.</li> <li>• Създадена е добра МТБ, прилагат се ИКТ, налични са достатъчно количество технически средства, необходими за гъвкав педагогически процес.</li> <li>• Системно и ефективно се подготвят децата за училище.</li> <li>• Децата се приобщават към общочовешки, национални ценности, култура и традиции.</li> <li>• Прилагат се адекватни мерки за защита правата на децата.</li> <li>• Децата са активни участници в процеса на обучение и възпитание.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Проява на <i>нетолерантност и неспазване правилата на организация</i> дейността в ДГ на част от родителите.</li> <li>• Възможност за отписване на деца от подготвителни групи и преместването им в училище.</li> <li>• Липса на физкултурен салон.</li> <li>• Липса на музикален салон.</li> <li>• Амортизирани детски площадки за игра на открито.</li> <li>• Невъзможност да се удовлетворят желанията на родителите за прием на деца, поради недостиг на сграден фонд.</li> </ul>
<p><b>Затруднения:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Нарастване броя на децата с неадаптивно и социално неприемливо поведение, отхвърлящи традиционните нагласи.</li> <li>➤ Недостатъчна активна подкрепа при част от родителите при реализиране на общите цели в ДГ.</li> <li>➤ Диагностициране на изоставането или изпреварване в развитието на децата и създаването на адекватни условия за индивидуално прогресивно решение.</li> </ul>	
<p><b>Възможности и перспективи:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>➤ Механизъм за безпроблемна адаптация на децата в условията на детска среда.</li> <li>➤ Индивидуален подход, стимулиране познавателната активност на всяко дете, поощряване позитивно общуване между децата.</li> <li>➤ По- активно включване в дейностите, организирани в детската градина от страна на родителите.</li> </ul>	

### 1.3. Педагогическо взаимодействие

#### Възпитателно-образователен процес

Педагогическият екип осъществява своята възпитателно-образователна дейност по Програмна система, приета на Педагогически съвет с цел максимално покриване на ДОС. Учителите са отлично подготвени, осигурени са условия за свободна творческа изява, за високо качество на педагогическата дейност, за проява на креативност и творчески иновации.

Силни страни	Слаби страни
<ul style="list-style-type: none"><li>• Възможности на педагозите да избират форми, методи и средства на педагогическо взаимодействие.</li><li>• Възможност на учителите да избират познавателни книжки и учебни помагала за групата.</li><li>• Въведен е електронен дневник на групата.</li><li>• Планиране на годишно тематично разпределение по образователни направления за всяка група.</li><li>• Създадени са условия за „равен старт“ на всички деца.</li><li>• Наличие на възможност за редуване на основни и допълнителни форми на педагогическо взаимодействие, занимания по интереси.</li><li>• Популяризиране, изява и презентирание на творчеството на децата – изложби, концерти, публикации в сайта на ДГ, медии и социални мрежи.</li><li>• Участие в проекти, мини проекти по групи, работа в екип, доверие и разбирателство, взаимно уважение.</li><li>• Изграждане на култура на поведение у децата за адекватна реакция при кризисни ситуации.</li><li>• Осъществяване на подкрепа за личностното развитие на деца със СОП в подходяща образователна среда.<ul style="list-style-type: none"><li>• Утвърждаване на личностно ориентиран и позитивен подход на възпитание за формиране на ключови компетентности.</li><li>• Въвеждане на ИКТ в процеса на обучение и възпитание.</li></ul></li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Липса на опит у новоназначените учители във връзка с прилагане на интерактивни методи и подходи в процеса на обучение и възпитание.</li><li>• Липса на единен инструментариум за проследяване постиженията на децата.</li></ul>
<p>Възможности и перспективи:</p> <ul style="list-style-type: none"><li>• Приобщаване на децата към националните и културни ценности и традиции.</li><li>• Популяризиране на интерактивни методи за взаимодействие в детската градина.</li><li>• Овладяване принципи, методи и подходи за позитивно възпитание чрез самоподготовка, вътрешна и външноинституционална квалификация.</li><li>• Повишаване на общата квалификация на персонала (организиране на курсове, тренинги, обучение или самообучение).</li><li>• Компетентен и критичен подбор на програми.</li></ul>	

**1.4. Образователен ценз и професионална квалификация на педагогическите специалисти:**

№	Длъжност	Брой	ОКС		ПКС					
			Магистър	Бакалавър	I	II	III	IV	V	без ПКС
1.	Директор	1	1	-	1	-	-	-	-	-
2.	Ст. учители	9	6	3	4	3	2		-	-
3.	Ст. учител музика	1	1	-	1	-	-	-	-	-
4	Учители	7	4	3	-	-	-	5	1	1

**1.5. Непедагогически персонал:**

№	Длъжност	Брой	Образование / допълнителна квалификация			
			Магистър	Бакалавър	Средно	Основно
1.	ЗАС	1	-	-	1	-
2.	Гл. Счетоводител	1/2	1	-	-	-
3.	Пом.- възпитател	10	-	-	10	-
4.	Работник поддръжка	1	-	-	1	-
5.	Огняри	2	-	-	2	-

**1.6. Квалификация и професионално развитие на педагогическите и непедагогически специалисти**

Силни страни	Слаби страни
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Наличие на високо квалифицирани учители. Изградена добра система за продължаваща квалификация - вътрешна и външно институционална.</li> <li>• Повишаване на образователно- квалификационни степени от голям брой учители.</li> <li>• Наличие на методическа помощ и подкрепа от страна на РУО- Варна и Община Варна.</li> <li>• Висока лична мотивация на учителите за участие в квалификационни дейности.</li> <li>• Изградена система за повишаване на педагогическите компетентности на непедагогическия персонал.</li> <li>• Утвърдена екипност на различни равнища.</li> <li>• Участие на представители на педагогическата колегия в</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Недостатъчни компетенции за включване в европейски проекти.</li> <li>• Недостатъчно мултиплициране на придобити знания от проведени квалификации в педагогическата практика.</li> </ul>

Силни страни	Слаби страни
<ul style="list-style-type: none"> <li>подбор на новоназначени учители.</li> <li>Участие в Европейски и национални програми и проекти.</li> </ul>	
<p>Затруднения:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Необходимост от обучение на учители за прилагане на скрининг тест за ранно оценяване на потребностите на децата от 3г. до 3г и 6м. за преодоляване на риска от обучителни затруднения и за тяхната превенция.</li> </ul>	
<p>Възможности и перспективи:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Обратна връзка след всяка реализирана квалификация и мултиплициране на придобития опит.</li> <li>Контрол и качествена оценка на резултатите от реализираните квалификационни форми.</li> <li>Мотивиране на учителите да използват активно ИКТ технологии в процеса на обучение и възпитание на децата.</li> <li>Популяризиране и внедряване на собствен педагогически опит и знания в практиката на образователната институция.</li> </ul>	

### 1.7. Организация на физическата среда и материално-дидактичната база:

Силни страни	Слаби страни
<ul style="list-style-type: none"> <li>Обособени помещения с подходящо обзавеждане за всяка възрастова група. Непрекъснато обновяване на МТБ и сградния фонд.</li> <li>Игрови площадки със съоръжения за всяка група. Обособен мини полигон по БДП. Богато озеленени дворове и в двете сгради.</li> <li>Осигурени оптимален брой технически средства, необходими за педагогическия процес: достъп до интернет, компютри, принтери, мултимедия, роботизирани играчки и др.</li> <li>Обособен ресурсен кабинет с подходяща база за деца със специални образователни потребности.</li> <li>Подсигурен голям набор от сценични костюми за изяви на децата.</li> <li>Наличие на сайт на ДГ, ФБ профили на ДГ и на всяка група, „класни“ стаи на групите.</li> <li>Собствена отоплителна система в двете сгради. Климатизици във всички групи.</li> <li>Видеонаблюдение на входовете на двете сгради, СОТ.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Липсва физкултурен салон.</li> <li>Липсва музикален салон.</li> <li>Липсват национални програми и механизми за благоустройство на сградите и двора на детската градина.</li> <li>Остарели и амортизирани уреди на площадките за игра.</li> <li>Няма достатъчно помещения за провеждане на допълнителни дейности – ателиета, дейности по интереси.</li> </ul>

Силни страни	Слаби страни
<p>Затруднения:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Включване в Общинска програма за изграждане на детски площадки.</li> <li>• Мотивиране на родителите за приобщаване към инициативи на детската градина и участие с доброволчески труд за подпомагане и обновяване базата на детското заведение.</li> </ul>	
<p>Възможности и перспективи:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Включване в общинска програма за ремонти и реконструкции.</li> <li>• Кандидатстване по национални и европейски фондове и програми на МОН за придобиване на технически активи.</li> </ul>	

### 1.8. Финансиране

Финансирането на детската градина се осъществява с държавни бюджетни и общински средства. От 2012г. детското заведение е на делегиран бюджет. Разпределението на средствата се извършва от първостепенния разпоредител, по утвърдени формули, съгласно действащата нормативна уредба. Съществуват други алтернативи, допускани от ЗПУО за финансиране от проекти, дарения и спонсорство.

Силни страни	Слаби страни
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Делегиран бюджет, утвърден от първостепенния разпоредител, управляван целесъобразно и прозрачно от директора, съгласуван с Обществения съвет, по приоритети на ДГ №43“ Пинокио.“</li> <li>• Дарения от физически лица по определени правила.</li> <li>• Наличие на вътрешни правила за труд и работна заплата и други.</li> <li>• Наличие на система за финансово управление и контрол.</li> <li>• Функционираща и действаща комисия по отчет и контрол на даренията.</li> <li>• Наличие на действаща комисия за разглеждане оферти за ремонти, услуги и доставки в ДГ.</li> <li>• Утвърдени вътрешни правила за работна заплата.</li> <li>• Прозрачно и публично отчитане на финансовите бюджетни и извънбюджетни средства.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Недостатъчни средства за основни и текущи ремонти, за обновяване на предметната среда, помещенията и двора на детската градина.</li> <li>• Липса на средства в ДБ във ФРЗ за осигуряване на заместници при отсъствие на титуляри.</li> <li>• Недостатъчна компетентност за кандидатстване по национални и европейски програми.</li> </ul>
<p>Възможности и перспективи:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Кандидатстване за включване в различни национални и европейски проекти и програми.</li> <li>• Мотивиране на родителите към спомоществователство и партньорство.</li> <li>• Връзки с НПО, Общински структури и културни институции.</li> </ul>	

### 1.9. Медицинско обслужване

Детската градина разполага с два здравни кабинета - в централна сграда и филиал. Медицинското обслужване на детското заведение се осъществява от две медицински сестри. Дейностите, които осъществяват са: медицинско обслужване за оказване на първа медицинска помощ на децата; превенция на здравето на децата; организиране и провеждане на дейности за предотвратяване на възникването и за ограничаване разпространението на заразни и паразитни заболявания в детското заведение.

Силни страни	Слаби страни
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Компетентни и подготвени специалисти.</li> <li>• Добре оборудвани медицински кабинети.</li> <li>• Стриктно проследяване здравословното състояние на децата и контрол за спазването на здравно-хигиенните норми и изисквания.</li> <li>• Участие в подготовката, провеждането и контрола на различните форми на отдих, туризъм и спорт на децата.</li> <li>• Пълноценно се използва дневният режим като профилактично средство за психическо и физическо здраве.</li> <li>• Строг пропускателен и санитарно-епидемиологичен режим, хигиенни условия и рационално хранене.</li> <li>• Акцентирание върху овладяване на знания и умения за здравословен начин на живот.</li> <li>• Наситен режим с активна двигателна дейност.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Затруднена комуникация с личните лекари на някои от децата.</li> <li>• При отсъствие на медицинско лице, ненавременно се осигурява негов заместник.</li> </ul>
<p>Възможности и перспективи:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Съгласуване на действията между ДГ и Дирекция „Здравеопазване“ при отсъствие на медицинско лице.</li> </ul>	

### 1.10. Партньорства и взаимодействия на детската градина със семейството и останалите представители на социалната среда:

В комуникативния опит на детето от предучилищна възраст се включва умението му за установяване на взаимодействия и взаимоотношения с връстници и възрастни в детското заведение, в семейството и извън тях. В тази връзка е необходимо да се осигурява възможност за участие на семейството като равностоен партньор в реализирането на единен възпитателен процес чрез активни, синхронизирани действия между родители, образователни институции и други фактори от социално-педагогическата система.

Силни страни	Слаби страни
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Традиции в сътрудничеството с родителите при съвместни мероприятия –празници, развлечения, родителски срещи, ежедневни разговори, консултации и др.</li> <li>• Приемственост с началните училища в района.</li> <li>• Създадени ползотворни връзки с обществени организации и институции: читалище“ Просвета 1927“, Кметство</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Проучване интересите, нагласите и потребностите на родителите при определяне на</li> </ul>



Силни страни	Слаби страни
<p>Аспарухово, Институт по океанология, Куклен театър-Варна и др.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Оформен естетически и функционален интериор и екстериор с творческото участие на целия екип и подкрепата на родителската общност.</li> <li>• Подкрепя при организиране на изяви на децата от ДГ - участия в празници на района, включване в доброволчески инициативи.</li> <li>• Установено е сътрудничество между педагогическия екип, семействата, обществеността и специализираните институции за изработване и прилагане на стратегия за опазване ценностите на детството, защита правата на децата, превенция срещу насилието.</li> <li>• Системна комуникация с родителите с цел преодоляване на всяка тревожност у тях, относно престоя на децата им в детското заведение.</li> <li>• Организиране дни на "Отворени врати", в които родителите имат възможност да наблюдават децата си в различни режимни моменти.</li> <li>• Сътрудничество с ЦПЛР и РЦПППО за деца със СОП и обучителни затруднения.</li> <li>• Поддържане на сайт, ФБ профил на ДГ и за всяка група- за по-добра комуникация с родителите.</li> </ul>	<p>стратегията на ДГ.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Различни очаквания от страна на родители – неразбиране целите на детското заведение, разминаване в критериите за развитие на децата и др.</li> </ul>
<p>Затруднения:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Липсват помещения за създаване на Клуб на родителя, ателиета за работа с родители, за изграждане на нов тип отношения на сътрудничество със семейството.</li> </ul>	
<p>Възможности и перспективи:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Създаване на по-добра организация за обмен на информация и консултиране на семейството в по-близка, не принудена среда на общуване.</li> </ul>	

## II. Мисия

Мисията на ДГ № 43 „Пинокио“ е да създава в партньорство с родителите съвременна, благоприятна среда за развитие на всяко дете.

ДГ № 43 „Пинокио“ поставя основите в личностното развитие на бъдещите граждани на България и Европа, съхранили своята национална, културна и родова идентичност.

Ние от ДГ № 43 „Пинокио“:

- зачитаме уникалността на детската личност, подкрепяме и вярваме в потенциалните възможности на всяко дете;
- създаваме благоприятна, позитивна и разнообразна среда за детско развитие; за пълноценен, активен и здравословен начин на живот, укрепвайки физическото и психическо здраве на детето, подготвяме го за новата му роля на ученик.
- мотивираме учителите да реализират уменията си в най-висока степен, като използват съвременните педагогически технологии и стратегии за работа с деца;

- стимулираме и убеждаваме родителите и обществеността, че детската градина е значима и необходима среда за пълноценно развитие на детето в предучилищна възраст, чрез изграждане на партньорства и взаимоотношения на толерантност и разбирателство;
- полагаме у децата основите за учене през целия живот, чрез предоставяне на образователен продукт, отговарящ на европейските критерии и изисквания за качествено образование;
- осигуряваме равен достъп и подкрепа за развитие и приобщаване в системата на предучилищното образование на децата, като предпоставка за равнопоставена и пълноценна личностна реализация;
- формираме общочовешки ценности и възпитаваме в духа на българските традиции и добродетели;
- откриваме, съхраняваме и развиваме таланта на всяко дете за да се изявява пълноценно, да придобива нови знания и умения, да израства като самостоятелна, мислеща и социално отговорна личност.

Нашият девиз е :

„ Доверие и подкрепа за бъдещето на децата ни!“

### **Визия**

Създаване на устойчив модел за качествено възпитание и образование, чрез съчетаване ценностите на детството с гъвкавостта на модерните образователни технологии, за да могат децата да мислят, действат и експериментират в креативна образователна среда, провокираща детската любознателност и активност.

ДГ № 43 „Пинокио“ е привлекателна и желана образователна институция, място, където детето се чувства щастливо, защитено, разбирано и подкрепено. Среда за реализиране целите на съвременното предучилищно образование, за осъществяване на социални контакти, инициатор във взаимодействието със семейството, с цел осъществяване на компетентно педагогическо сътрудничество.

ДГ № 43 „Пинокио“ е модерна институция за предучилищно образование, предоставяща условия за развитие на детската личност, желана и отговаряща на потребностите на родителите за отглеждане, възпитание и обучение на децата. Осигуряваща социален и емоционален комфорт за 3–7 годишните деца, гарантираща тяхното емоционално, социално, физическо и личностно развитие.

Институция с висококвалифициран педагогически екип, който се към висока професионална реализация, кариерно развитие, новаторство и реализиране на качествен образователен процес.

Екологичен център- работа по Европейски проекти, по програмите „Учим за гората“ и „Еко училище“. Носител на Зелен флаг за високи постижения в екологичното възпитание и образование на децата.

### **III. Цели на стратегията**

- Изграждане на иновативна образователна среда за достъп и равен шанс за качествено предучилищно образование и възпитание на всички деца.
- Повишаване на качеството и ефективността на образователно-възпитателния процес чрез ориентация към личностно-центрирания подход и стимулиране на развитието, творческите заложби, интереси, потребности и разгръщане потенциала на всяко дете.

### **Специфични цели на детската градина:**

- Повишаване ефективността на управлението и качеството на преподаването, чрез обучение и възпитание, насърчаващи придобиване на ключови компетентности на

подрастащите. Формиране на устойчиви нагласи и мотивация за учене през целия живот.

- Осигуряване на безопасна и позитивна образователна среда. Развиване на сетивност към заобикалящата среда.
- Интелектуално, емоционално, социално, духовно-нравствено, физическо развитие и подкрепа на всяко дете в съответствие с възрастта, потребностите, способностите и интересите му.
- Възпитаване в толерантност и уважение към етническата, национална, културна, езикова и религиозна идентичност на всеки гражданин.
- Непрекъснат стремеж към развитие на професионално-личностните качества и професионални компетентности на педагогическите специалисти за осъществяване на иновативна педагогическа дейност, съобразно изискванията на съвременната реалност и повишаване авторитета на учителя.
- Промяна в общуването между учители, учители и деца, учители и родители – взаимодействие и взаимопомощ.
- Приобщаване и активно участие на родителската общност, държавни и общински институции, неправителствени организации в живота на детската градина чрез постоянен диалог, взаимно доверие, уважение и подкрепа.

#### **Задачи:**

- Изграждане на организационна култура, ориентирана към утвърждаване на ценности и просперитет.
- Съхранение и развитие на знанието в институцията.
- Утвърждаване на система от педагогически дейности в интерес на детето и неговия успех.
- Модернизиране управлението на детската градина като адекватен отговор на постоянно променящата се среда, в съответствие с актуалните обществени очаквания към предучилищното образование.
- Привличане на родителите като партньори за реализиране на образователните цели.

#### **Водещи принципи:**

- Хуманност и демократичност.
- Позитивизъм и доверие.
- Добронамереност и подкрепа.
- Екипност.
- Ефективност и резултатност.
- Споделена отговорност.

#### **Ценности:**

- Детето и детството.
- Образователна подкрепа и равен старт на всички деца.
- Създаване условия за квалификационна дейност на педагогическата колегия, основаваща се на концепцията за образование през целия живот.
- Подкрепа на децата и техните семейства – педагогика на сътрудничество.

#### **Основни приоритети в дейността на детската градина:**

- Качество на образованието и мерки за неговото повишаване за придобиване на ключови компетентности у подрастащите, за мотивиране на детето за учене през целия живот.

- Сътрудничество и комуникация, приобщаване и активно участие на родителите в живота на детската градина чрез постоянен диалог, взаимно доверие и подкрепа.
- Реализиране на гражданско, здравно, екологично и интеркултурно образование.
- Работещ механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в системата на предучилищното образование на деца в задължителна предучилищна възраст.
- Предприемане на адекватни мерки за противодействие на тормоза и насилието.
- Предоставяне на равни възможности на децата за качествено обучение и възпитание, превенция на риск от ранно отпадане от системата на предучилищното образование.
- Осигуряване на оптимални условия за физическа активност и участие в спортни дейности на децата.
- Ефективен образователен процес, базиран на иновативни методи и подходи със средствата на дигиталните технологии, реализиран от компетентни и мотивирани педагогически специалисти.

#### **IV. Дейности за постигане на целите**

##### **Административно –управленска дейност**

- Планиране на бюджета на ДГ, съобразно целите на Стратегията за развитие на детската градина.
- Целесъобразно и прозрачно управление на бюджета на детското заведение.
- Функционираща система за финансово управление и контрол.
- Спазване на принципите за законосъобразност и контрол. Откритост и прозрачност при вземане на управленски решения.
- Публично отчитане на финансовите средства от бюджета в нормативно установения срок.
- Изградена система от процедури за провеждане на качествен подбор на кадри.
- Ефективно управление на човешките ресурси и контрол на дейностите.
- Изградена практика за делегиране на правомощия, отговорности и компетенции.
- Допълнителни възнаграждения за постигнати резултати от труда на персонала.
- Професионално развитие на педагогическите специалисти, професионално образование. Реализиране на квалификационна дейност на персонала, отговаряща на съвременните изисквания и предизвикателства пред институцията.
- Осигурени възможности за разгръщане на творческия потенциал и мотивиране на екипа за реализиране целите на детската градина.
- Своевременно актуализиране на нормативната уредба, с цел подобряване качеството на дейността на институцията.

##### **Образователно-възпитателна дейност**

- Качество и ефективност на образователно-възпитателния процес чрез ориентация към личностно-центрирания подход и стимулиране на развитието, творческите заложби и потенциала на всяко дете.
- Прилагане на Програмна система на ДГ №43“Пинокио“, познавателни книжки и учебни помагала, съгласно нормативната уредба.
- Издигане качеството на обучение по всички образователни направления- повишаване нивото на познавателните умения, адаптирани към различни форми и начини за практическо прилагане на учебното съдържание и овладяване на ключови компетентности.

- Организиране и провеждане на основни и допълнителни форми на педагогическо взаимодействие в учебно и неучебно време по образователни направления, съгласно Програмната система на детската градина.
- Активно използване на интерактивни методи, форми и подходи на педагогическо взаимодействие в процеса на обучение и възпитание на децата.
- Акцент върху общата и специална подготовка на децата за училище, покриване на държавните образователни стандарти, готовност за новата социална роля на ученици.
- Използване на интерактивни методи и иновации в работата- презентации, “виртуална класна стая“, интерактивни дъски, мултимедия, роботизирани играчки, банка с презентации с образователно-възпитателна цел. Внедряване на добър педагогически опит- новаторство, творчество, експериментиране.
- Подкрепа на положително, доброжелателно отношение в детската група и активно взаимодействие в различните видове дейности.
- Разширяване и надграждане на използваното електронно учебно съдържание.
- Подкрепа за личностно развитие /обща и допълнителна/, в съответствие с индивидуалните образователни потребности на всяко дете, съвместно с държавните и местни органи и структури; създаване на условия за сътрудничество, ефективна комуникация и ангажираност на всички участници в процеса на обучение и възпитание.
- Прилагане на индивидуален и диференциран подход на педагогическо взаимодействие.
- Анализ на входно и изходно ниво на проследяване на постиженията на децата и предприемане на необходими корекционни мерки.
- Прилагане на скрининг тест за ранно оценяване потребностите на децата от 3г. до 3г. и 6м.
- Осигуряване на специализирана среда за подкрепа на деца със СОП- подкрепа от специалисти от РЦПППО- Варна, дидактични материали и пособия, техническо оборудване. Квалификация на педагогическите специалисти за работа с деца в риск, с изяви дарби и с хронични заболявания.
- Физическа активност, участие на децата в спортни дейности и мероприятия на детската градина.
- Реализиране на гражданско, здравно, екологично и интеркултурно образование и възпитание.
- Формиране на гражданско самосъзнание- приобщаване на детето в предучилищна възраст към традиционните български и общочовешки ценности.
- Изпълнение на ежегодна програма от дейности, насочени към развитие на творческия потенциал на децата- традиционни календарни празници, развлечения, изложби и др. Подкрепа на деца с изяви дарби.
- Своевременна организация, подготовка и поощряване децата за участие в конкурси от регионален, национален и международен характер.
- Формиране на умения за здравословен начин на живот, изграждане на екологична култура и безопасно движение на децата по пътищата.
- Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане и задържане в системата на предучилищното и училищно образование на деца в предучилищна възраст. Обхват на децата.
- Равен достъп до образование и подкрепа на индивидуалния на предък на всяко дете.
- Противодействие на насилието и тормоза, квалификация на екипа за използване на подходящи методи и средства за подкрепа.
- Създаване на подходяща, позитивна образователна среда за превенция на риск от ранно отпадане от образователната среда на деца от предучилищна възраст.

- Организиране на съвместни мероприятия и дейности с родителите и други обществени организации за намаляване риска от ранно отпадане на децата от образователната институция.

#### **Квалификационна дейност**

- Повишаване на личностните и професионални компетенции на педагогическите специалисти и непедagogическия персонал, с оглед изпълняваните функции, свързани с обучението, възпитанието, социализацията и подкрепата за личностно развитие на децата в детската градина.
- Съблюдаване на правата и задълженията по Наредбите и подзаконовите актове за ефективно реализиране на изискванията на заеманата длъжност, професионално и кариерно развитие.
- Проучване потребностите и нагласите на педагогическите специалисти за форми и теми на вътрешна и външноинституционална квалификация. Планиране, организация, качествено провеждане и отчитане на квалификационните форми.
- Прилагане на придобитите компетентности в образователно-възпитателния процес, обмяна, мултиплициране на придобития опит на различни институционални нива. Поддържане на информационна база данни в институцията.
- Включване на педагогическите специалисти в обучения за работа с интерактивна техника, образователен софтуер и използване на електронни ресурси, за прилагане на иновативни педагогически практики и модели.
- Участие в национални и европейски програми, свързани с квалификация и професионално развитие на екипа.
- Повишаване квалификацията на педагогическите специалисти и кариерно развитие чрез защита на ПКС.

#### **Социално- битова дейност**

- Подобряване на външната и вътрешна среда на детското заведение. Обновяване и модернизация на материално-техническата база.
- Осъвременяване на вътрешния интериорен дизайн, обогатяване на игровата и дидактична база.
- Естетическо оформление на съоръженията и оформление на дворното пространство.
- Осигуряване на съвременни интерактивни средства и технологии за модерен, качествен образователен процес и ИКТ среда.
- Осигуряване на достъпна, здравословна физическа среда, съобразно възрастовите особености на децата.
- Осигуряване на здравословни и безопасни условия на възпитание, обучение и труд.
- Осигуряване на медицински и здравен мониторинг на персонала.
- Обезпечаване с безплатно работно и представително облекло.
- Обучение и инструктаж по охрана на труда.
- Реализирани мерки и правила за ограничаване рискове от разпространение на епидемии.
- Периодично провеждане на учебни демонстрации. Планиране и организиране на „антистрес“ дейности- спорт, културни дейности и др.

#### **Взаимодействие на детската градина с всички заинтересовани страни**

- Пълноценно и пълноправно партньорство с родителската общност за реализиране процеса на обучение, възпитание и социализация на децата.
- Конструктивен диалог родители-детската градина, реализиран чрез индивидуални консултации и родителски срещи. Конкретна и професионално поднесена информация по определен график и в удобно за двете страни време.

- Осигурена електронна информационна среда за своевременна комуникация с родителската общност на ниво институция и групи.
- Организиране на съвместни мероприятия, празници, развлечения, дни на отворени врати, работилници, еко инициативи, ателиета, с цел приобщаване на родителите към живота и дейността на детската градина.
- Позитивна комуникация, основаваща се на изискванията на Етичния кодекс на ДГ, отношения на толерантност, разбиране и добронамереност.
- Работещо партньорство с Обществения съвет и с други обществени организации и институции.
- Обмяна на опит и добри практики с други образователни институции в района, НПО и др.

#### **Финансово осигуряване на изпълнение на стратегията**

- Финансиране от държавен и общински бюджет.
- Разработване и участие в проекти и програми с външно финансиране – общински, национални, европейски проекти и програми.
- Участие в национални програми – „Без свободен час“, „Хубаво е в детската градина“, „Училищен плод“, „Училищно мляко“ и др.
- Участие със собствен доброволчески труд на служители и родителската общност за подобряване визията и материално-техническата база на детската градина.
- Реализиране на благотворителни кампании, доброволчески мероприятия и инициативи, подкрепени от Обществения съвет и родителските активи в ДГ№43“Пинокио“ за подпомагане на дейността, визията и подобряване на материално-техническата база на образователната институция.

#### **V. Очаквани резултати**

- Модерно управление. Добра организационна култура. Пълноценна комуникация на всички нива. Делегиране на отговорности. Гъвкавост, креативност, качествено общуване и комуникация между всички участници в образователно- възпитателния процес. Издигане имиджа на образователната институция.
- Творческо развитие на педагогическите специалисти, професионално и кариерно развитие, промяна на личната мотивация, овладяване на нови, дигитални компетентности, промяна в имиджа на педагогическите специалисти. Ефективна и резултатна квалификационна дейност.
- Приобщаване на родителите като партньори и съмишленици в дейността на детската градина, педагогика на сътрудничество.
- Работещи партньорства, контакти и взаимодействия на детската градина с обществени и социални организации.
- Гарантиране на равен шанс на всяко дете за качествено предучилищно образование. Възпитаване на чувство за принадлежност и значимост, социализация, емоционален комфорт, нагласа за учене чрез преживяване в играта, разгръщане на творческия потенциал и провокиране към откривателство.

#### **VI. Качество на образованието и мерки за неговото повишаване**

Екипът на ДГ№43“Пинокио“ работи по посока повишаване качеството на образование и възпитание на децата, при спазване на нормативните документи и държавни стандарти за предучилищно образование и възпитание, съобразявайки се с потребностите, заложбите и интересите на децата. Целта е да се повиши качеството на образование, като зачитаме уникалността на детската личност, като подкрепяме и разгръщаме потенциалните възможности на всяко дете, като отчитаме неговия индивидуален напредък и разгръщаме творческите му възможности.

### Принципи:

- Детето- активен участник в образователния процес.
- Ефикасност и ефективност-ясно разпределение на отговорностите за постигане целите на институцията.
- Ангажираност и сътрудничество между всички участници в процеса.
- Планиране на реално достижими мерки и политики, съобразени със законовите уредби.

### Основни положения:

- Детска градина „Пинокио“ осигурява устойчив модел за качествено възпитание и образование, чрез съчетаване ценностите на детството с гъвкавостта на модерните образователни технологии, за да могат децата да мислят, действат и експериментират в креативна образователна среда, провокираща детската любознателност и активност.
- Създаваме условия за интелектуално, емоционално, социално, духовно-нравствено, физическо развитие и подкрепа на всяко дете в съответствие с възрастта, потребностите, способностите и интересите му.
- Управлението на качеството е процес, основан на организиране, планиране, изпълнение на конкретни дейности, оценка, корекция и внасяне на подобрения при изпълнение на плана за действие на детската градина.

### Качеството на организация и провеждане на дейностите включва:

- Работеща стратегия и Програмна стратегия, качествено водене и съхранение на документация.
- Регламентирани правилници, програми, планове на институционално ниво.
- Кадрова обезпеченост, материално-техническа и информационна осигуреност.
- Финансова обезпеченост на институцията.
- Позитивен микроклимат на институционално ниво, качествена комуникация между всички заинтересовани страни.
- Качество на преподаване в процеса на обучение; качество на взаимодействие за подкрепа на личностно развитие на децата; качествено общуване и партньорство с родителската общност, като равнопоставени страни в процеса на обучение и възпитание.

КРИТЕРИИ	ПОКАЗАТЕЛИ	МЕРКИ ЗА ПОВИШАВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО
1. Политики, цели и дейности за развитие на ДГ.	1.1. Ефективно и устойчиво развитие на ДГ.	1.1.1. Стратегия за развитие на детската градина за периода 2020-2025г. 1.1.2. План за действие и финансиране на Стратегията. 1.1.3. Отчет на Стратегията и План за действие и финансиране- ежегоден.
	2.2. Концепция за развитие на децата.	2.2.1. Програмната система на ДГ №43 като част от Стратегията за развитие на детската градина е концепция за развитието на децата.



КРИТЕРИИ	ПОКАЗАТЕЛИ	МЕРКИ ЗА ПОВИШАВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО
2.Качество на организация на предучилищното образование.	2.1.Планиране на дейностите и Годишен план на дейностите.	2.1.1.Актуализация на Правилник за дейността на детската градина- при промяна на нормативната база. 2.1.2.Годишен план за изпълнение на дейностите. 2.1.3.Отчет по изпълнение на годишния план за дейностите. 2.1.4.Годишен план за квалификация на педагогическите специалисти – вътрешна и външно институционална квалификация.
	2.2.Организация на дейността.	2.2.1.Повишаване ефективността на работата на училищни комисии, работни групи, скипи. 2.2.2.Качествено планиране на тематични разпределения по образователни направления за всяка възрастова група. 2.2.3.Партньорство на скипите при реализиране на дейностите.
	2.3.Обхват, включване и предотвратяване на отпадане на децата от образователната система.	2.3.1.Програма за предоставяне на равни възможности и приобщаване на деца от уязвими групи. 2.3.2.Програма за превенция от ранно напускане. 2.3.3.Модел за работа със семействата и децата в период на адаптация от семейна среда към ДГ
	2.4.Развитие на институционална култура в детската градина.	2.4.1.Програма за гражданско, здравно, екологично, интеркултурно образование. 2.4.2.Механизъм за противодействие на тормоза и насилието. 2.4.3.Осигуряване на позитивна образователна среда за обучение и възпитание на децата.
3.Качество на педагогическото взаимодействие в процеса на обучение и възпитание.	3.1.Ранно оценяване на развитието на детето.	3.1.1.Скрининг тест за оценка развитието на детето от 3г. до 3г. 6м. 3.1.2.Запознаване на родителите и формиране на позитивно отношение към провеждане на ранно оценяване. 3.1.3.Обучение на педагогически специалисти за компетентна оценка на развитието на детето от 3г. до 3г.и 6м.
	3.2.Планиране и предварителна подготовка.	3.2.1.Избор на познавателни книжки, средства и материали за всяка възрастова група от педагогическите специалисти. 3.2.2.Подбор на подходящи методи, форми и подходи на работа, единна матрица за проследяване постиженията на децата по образователни направления, според тематичните разпределения за всяка възрастова група. 3.2.3.Организиране на подходяща материална, естетически организирана среда за осъществяване на качествен образователен процес.
	3.3.Организация и	3.3.1.Педагогическата ситуация се е съобразена с

КРИТЕРИИ	ПОКАЗАТЕЛИ	МЕРКИ ЗА ПОВИШАВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО
	<p>провеждане на педагогическа ситуация.</p>	<p>планираното образователно съдържание.</p> <p>3.3.2. Структурата на педагогическата ситуация е ясно формулирана, съобразена с поставените цели, и очакваните резултати.</p> <p>3.3.3. Обемът на образователно съдържание е съобразен с възможностите на децата.</p> <p>3.3.4. Използват се подходящи за конкретната тема методи, подходи и техники.</p> <p>3.3.5. Използваните понятия са съобразени с възрастта и възможностите на децата в групата.</p> <p>3.3.6. Дейностите и задачите са структурирани така, че да се използват вече усвоени знания, които да се затвърдяват и надграждат.</p> <p>3.3.7. Осигурени са условия за спазване на книжовно езиковите норми в дейностите по различните образователни направления, както и в заниманията по интереси с цел усвояване на книжовен български език.</p> <p>3.3.8. Ефективно използване на подходящи за възрастта дидактични материали, ИКТ ресурси, за мотивиране на активно участие на децата в обучението.</p> <p>3.3.9. Оценка и обратна връзка за установяване степента на осмисляне и усвояване на съдържанието и достигане на поставените цели. Децата оценяват своите постижения и резултати.</p> <p>3.3.10. Постиженията на детето се проследяват в началото и в края на учебната година по образователни направления и се използват за определяне на цели и дейности, за осигуряване на качествен напредък на децата.</p> <p>3.3.11. Изградена е система за популяризиране индивидуалните постижения на всяко дете изложби, празници, развлечения, състезания и др.</p> <p>3.3.12. Педагогическите специалисти съвместно обсъждат и планират конкретни мерки за осигуряване напредъка на децата, с които своевременно запознават родителите, с цел разбиране и осигуряване на подкрепа.</p>
	<p>3.4. Предлагана обща подкрепа за личностно развитие на децата в ДГ.</p>	<p>3.4.1. Ежедневно в педагогическите ситуации се осъществяват дейности с децата за превенция от обучителни затруднения.</p> <p>3.4.2. Ефективна екипна работа на педагогическите специалисти в подкрепа на развитието на всяко дете.</p> <p>3.4.3. Работещ график за информиране и консултиране на родителите и включването им в дейностите на детската градина..</p> <p>3.4.4. Осигурена е възможност за логопедична работа от специалист –логопед от ЦПЛР –Варна.</p>

КРИТЕРИИ	ПОКАЗАТЕЛИ	МЕРКИ ЗА ПОВИШАВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО
		3.4.5.Планиране и обсъждане с родителите на дейности за превенция на насилието и преодоляване на проблемното поведение.
	3.5. Предлагана допълнителна подкрепа за личностно развитие.	3.5.1.Извършена оценка от екип за подкрепа на личностно развитие и индивидуалните потребности и определяне вида на необходимата допълнителна подкрепа. 3.5.2.Родителите са информирани за резултата от оценката на индивидуалните потребности, запознати са с картата за оценка, с плана за подкрепа на детето, участват в екипните срещи и получават своевременно информация. 3.5.3.В ДГ работи екип от специалисти от РЦППО – ресурсен учител, психолог и логопед. 3.5.4.В детската градина работят помощник на учителя и помощник-възпитател за допълнителна подкрепа на деца със специални образователни потребности. 3.5.5.Педагогическите специалисти от ЕПЛР осигуряват подходящи материали, дидактически ресурси и подкрепяща среда за работа.
4. Ефективно разпределение, използване и управление на ресурсите.	4.1.Управление на човешките ресурси.	4.4.1.Изградена е политика за подбор при назначаване на кадри. 4.4.2.Делегиране на правомощия и възлагане на отговорности за постигане целите на ДГ. 4.4.3.Насърчаване на успешните постижения и извеждане на добри педагогически практики. 4.4.4.Информационна осигуреност и регламентиране на дейностите в ДГ. 4.4.5.Система за повишаване на квалификацията на педагогическите специалисти и професионалната компетентност на персонала. 4.4.6. Автономност на ДГ.
	4.2. Управление на материално-техническите ресурси.	4.4.1. Обновена и модернизирана МТБ, като важно условие за осигуряване на качествено образование. 4.4.2.Осигурена безопасност при работата в интернет и защита на личните данни на деца, родители и служители в ДГ. 4.4.3.Наличие на интерактивни технологии за провеждане на модерен образователен процес. 4.4.4.Осигурена здравословна, достъпна и сигурна среда, съобразена с възрастта на децата за равен достъп до качествено образование.
	4.3. Управление на финансовите ресурси.	4.3.1.Законосъобразно и целесъобразно управление на финансовите средства. 4.3.2.Изградена система за финансово управление и контрол. 4.3.3.Прозрачно управление и изразходване на бюджетните средства. 4.3.4.Осигуряване на допълнителни средства за

КРИТЕРИИ	ПОКАЗАТЕЛИ	МЕРКИ ЗА ПОВИШАВАНЕ НА КАЧЕСТВОТО
		създаване на условия и предпоставки за повишаване качеството на образованието-програми и проекти. 4.3.5.Контрол.
5.Ефективна политика за партньорство с родителската общност.	5.1.Активно включване на родителите в дейността на ДГ. Информираност.	5.1.1.Функционираща система за запознаване на родителите с основни документи, правилници и програми на ДГ. 5.1.2.Работещ механизъм за информиране на родителите: Публикуване на сайта и ФБ профила на ДГ на актуална, своевременна информация, документи, предстоящи инициативи, мероприятия, празници, развлечения. 5.1.3.Запознаване с резултатите и индивидуалния напредък на всяко дете по образователни направления- диагностика. 5.1.4.Запознаване с индивидуалния напредък на всяко дете- детско портфолио. 5.1.5.Работещ график за консултации с педагогическите специалисти във всички възрастови групи. 5.1.6.Програма на ДГ за взаимодействие с родителската общност. 5.1.7.Утвърдени програми по групи, с подходящи форми, методи и средства за активно взаимодействие и сътрудничество с родителите.

**Очаквани резултати от прилагане** на мерките за повишаване качеството на образование.

Предложените мерки за внасяне на подобрения в работата на институцията за повишаване качеството са насочени към преодоляване на слабите страни и рисковете, като се оползотворяват пълноценно всички възможности на детската градина.

Прилагането им ще гарантира:

- Реализиране на поставените цели, насочени към непрекъснато развитие на институцията.
- Ефективно и ефикасно изразходване на материалните и финансови ресурси.
- Професионални и лидерски изяви на екипа и условия за кариерно развитие.
- Гъвкаво и иновативно педагогическо взаимодействие, позитивна, привлекателна образователна среда.
- Програмна система, съответстваща на спецификата на детската градина.
- Образователно съдържание, насочено към разгръщане на детския потенциал и интереси.
- Тематични разпределения по възрастови групи, осигуряващи ритмично и балансирано разпределяне на съдържанието по образователни направления.
- Изградена система за проследяване на постиженията на децата и ефективната им подготовка за училище.
- Професионализъм и лидерство в организацията.
- Гъвкаво и иновативно педагогическото взаимодействие. Осигуреност на учене чрез игри и разнообразни дейности.
- Умения за работа в екип. Иновативно и ангажирано поведение при решаване на възникнали проблеми.

- Ефективно управление за непрекъснато организационно развитие на ДГ, като образователна институция.
- Широка обществена подкрепа за оптимално изпълнение на стратегическите цели.
- Емоционална грамотност и култура на общуване между деца, родители и учители.
- Сътрудничество и взаимодействие между участниците в образователния процес.

#### **VII. Програми на ДГ за:**

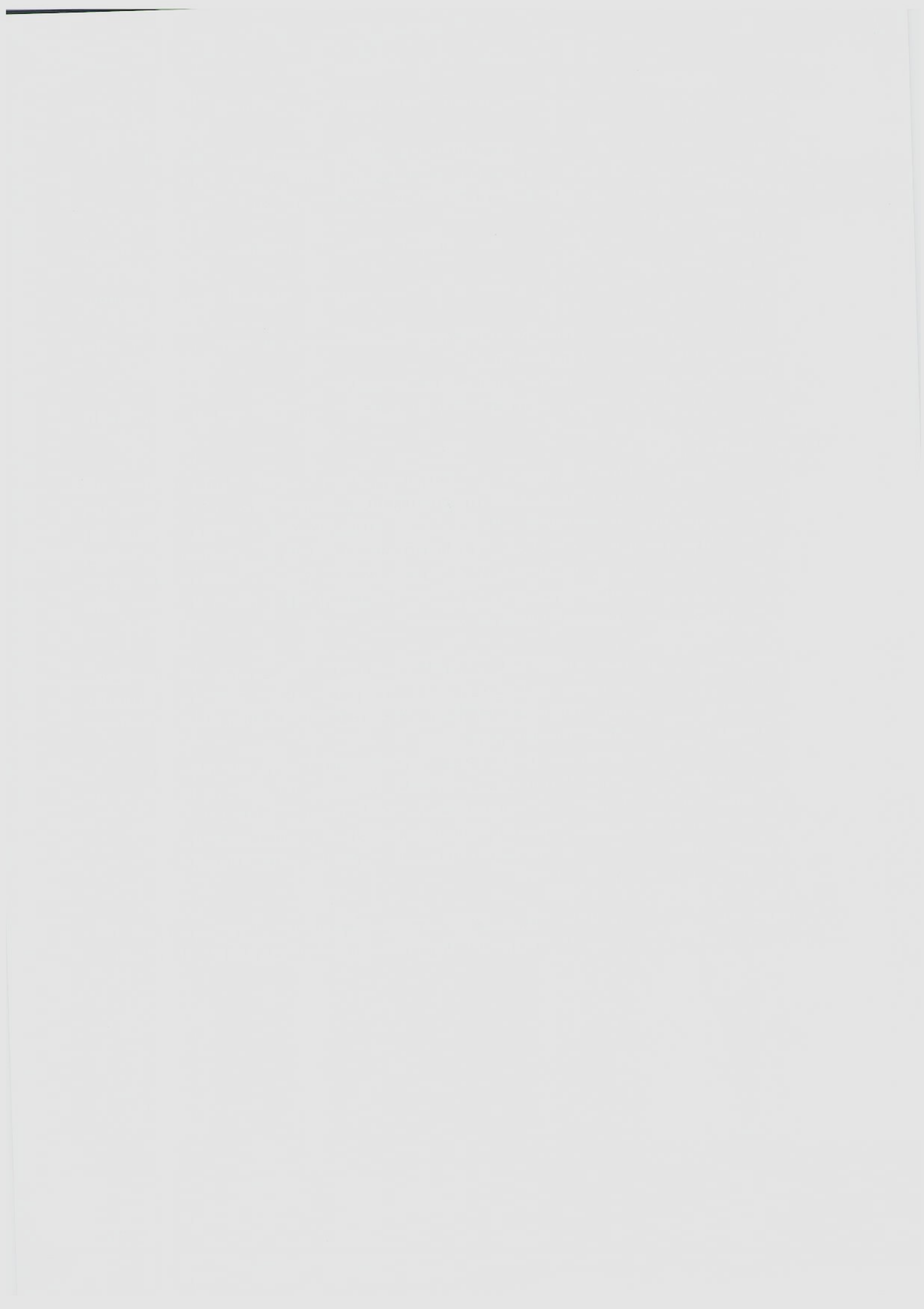
1. Гражданско, здравно, екологично, интеркултурно и патриотично образование /Приложение 1/.
2. Предоставяне на равни възможности за обучение и приобщаване на деца от уязвими групи /Приложение 2/.
3. Превенция на ранно напускане на образователната система от деца в задължителна предучилищна възраст /Приложение 3/.
4. Противодействие на тормоза и насилието /Приложение 4/.
5. Осигуряване на условия за физическа активност и участие в спортни дейности /Приложение 5/.

#### **VIII. Заключение**

Стратегията на ДГ№43“Пинокио“ е основен документ, който указва посоката на развитие на детската градина като постоянно развиваща се в системата на предучилищното образование институция, отговаряща на изискванията на съвременната реалност. Тя е система от педагогически идеи и поредица от действия, които чертаят нови насоки в развитие на институцията за качествено образование, основано на личностния подход за придобиване на ключови компетентности от детето и съхраняване ценностите на детството.

- Изпълнението на стратегията се конкретизира в план за действие и финансиране, както и в годишния план за дейността на детската градина, като всяка учебна година се разглежда като етап за постигането на крайните стратегически цели. Стратегията се приема с решение на Педагогическия съвет.
- Стратегията за развитието на детската градина се актуализира в следните случаи:
  - ✓ началото на учебната година, като етап от реализирането на стратегията, след анализ на постигнатото до момента и при необходимост от промяна;
  - ✓ в случай на промени в организацията на дейността на детската градина;
  - ✓ при промени на нормативната база в образованието, отнасящи се до предучилищното образование.

Стратегията за развитие на ДГ№43“Пинокио“ е актуализирана и приета с решение на Педагогически съвет- Протокол №1/ 14.09.2023г. и утвърдена със Заповед №311/14.09.2023г.



## **ПРОГРАМА ЗА ГРАЖДАНСКО, ЗДРАВНО, ЕКОЛОГИЧНО И ИНТЕРКУЛТУРНО ОБРАЗОВАНИЕ**

### **I. ГРАЖДАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ**

**Гражданското образование** е специфичен вид образование. Неговото призвание е да развива индивида и да дава обосновани отговори на въпросите за мястото и ролята на човека в обществото, за неговите права, свободи и отговорности като гражданин на определена държава и общество, като член на определена политическа и социална общност.

Гражданското образование е насочено към формиране на гражданско съзнание и граждански добродетели и е свързано с придобиване на знания за устройството на демократичното общество, за правата и задълженията на гражданите и с умения и нагласи за отговорно гражданско поведение.

**1. Цел на гражданското образование в детската градина:** Да се подпомогне личностното и социално развитие на децата в условията на сътрудничество и взаимодействие между всички образователни общности в детската градина на основата на зачитане на правата на децата.

#### **2. Задачи:**

- Когнитивни: ориентиране в някои от основните права на детето (име, дом, семейство, образование, здравеопазване, защита от посегателства и др.) и развитие на интелектуалните операции на децата за оценка и интерпретация на събития от живота на детската общност и на най-близкото обкръжение на детето.
- Афективни: поставяне на основата на ценностни ориентации за гражданско поведение: изграждане на позитивен Аз-образ; отстояване на интереси; желание и готовност за участие в живота на детската общност; стимулиране на мотивацията и нагласите за активно участие при решаване на конфликти в детската група и др.
- Поведенчески: развиване на самостоятелност и инициативност, самокритичност, организираност при извършване на познавателни и практически дейности; развитие на умения за общуване и работа в екип и др.

#### **3. Съдържание на гражданското образование в детската градина**

По същество съдържанието на гражданското образование е мултидисциплинарно и интегрално – включва знания, умения, ценности, отношения от различни сфери на социалното познание.

Обикновено то се структурира и ориентира в следните тематични ядра:

- Демокрация, власт, институции

- Граждански права и отговорности
- Идентичност (лична, групова, национална, общочовешка)
- Социални различия

Поради естеството на работа в детската градина, съобразено с педагогическите цели и възрастовите особености на децата, учебното съдържание по гражданско образование би следвало да включва знания, умения, ценности, отношения, които въвеждат и ориентират децата в социалната среда, в която живеят: показват им и обясняват правилата на съвместен живот с другите, както и предоставят възможности за тяхното практикуване.

#### **4. Принципи на обучение по гражданско образование в ДГ**

4.1. Обучението по гражданско образование в детската градина трябва да се осъществява в условия на спазване на правата на децата. Да се спазват правата на детето в детската градина означава:

- да се работи в сътрудничество с родителите, които носят първостепенна отговорност за образованието и развитието на своите деца и имат права да контролират качеството на образователната услуга, която детската градина извършва, както и да вземат участие в решенията, които се отнасят до цялостното организиране на средата, в която живеят техните деца;
- да се провежда качествен образователен и възпитателен процес, който отговаря на потребностите на децата и е съобразен с техните възрастови и индивидуални особености;
- да се подбира квалифициран персонал, който проявява отговорно отношение към ангажиментите си, отнасящи се до опазване на живота и здравето на децата в детското заведение;
- да се организират разнообразни дейности, които да създават условия децата на практика да упражняват своите права и да се учат на отговорно поведение спрямо връстниците си.

4.2. Обучението по гражданско образование в детската градина трябва да разкрива съдържанието на правата на децата от гледна точка на тяхната функционалност. То следва да бъде ориентирано към разкриване на възможности децата да се възприемат като активни участници в създаването на реда в детската градина.

4.3. Обучението по гражданско образование в детската градина трябва да разкрива съдържанието на правата на децата в единство с техните отговорности. Образователното съдържание трябва да бъде конструирано по начин, преодоляващ традиционното представяне на правата като опозиция на задълженията. Да се следва естествената логика на разбирането, според която заявяването на собственото право вече означава признаване на същото право и на другия.

4.4. Обучението по гражданско образование в детската градина трябва да се осъществява с помощта на интерактивни методи и техники. Интерактивната технология осигурява висока мотивация на децата за участие в процеса на обучение, добра ориентация в съдържанието на обучението и ефективно трениране на уменията им, и включва следните методи и техники:

- Обсъждане
- Мозъчна атака
- Упражнение
- Дидактични, ролеви, активизиращи игри

5. Учебното съдържание по гражданско образование е представено в обобщени теми според възрастта, знанията и опита на децата:



ТЕМИ	ПОВЕДЕНЧЕСКИ ИЗМЕРИТЕЛИ: УМЕНИЯ, ЦЕННОСТИ, ОТНОШЕНИЯ
Моят дом и моето семейство.	Ориентират се в необходимостта хората да живеят в свой дом и да имат семейство. Имат представа за ролите и правилата, които регламентират отношенията им с най-близкото обкръжение (семейство, роднини, приятели и др.). Имат представа и умеят да формулират важни за семейството правила и отговорности за съвместен живот.
Как хората си помагат?-На кого мога да помогна аз.	Обясняват начините на взаимопомощ между хората и проявяват готовност да защитават по-слабите и уязвимите.
Заедно играем, заедно учим, заедно творим.	Имат формирано положително отношение към общите занимания на групата. Изразяват своето мнение в ситуации на вземане на решения. Проявяват взаимен интерес и инициатива за съвместни дейности и се стремят да спазват правила. Имат умения за работа в група и изпълняват различни роли в нея.
Аз и другите-Разрешаване на конфликти. Ден на розовата фланелка.	Проявяват умения за толерантност в общуването и постигане на съгласие в споровете. Изразяват своите чувства и мнение, и се стремят да контролират негативните си емоции.
Кой се грижи за нашата безопасност?	Разпознават местните органи за ред и сигурност: Полиция, Пожарна, Бърза помощ и имат представа за тяхната дейност.
Населеното място, в което живея-Моят роден град	Познават и имат положително отношение към някои от природните и исторически забележителности на населеното място, в което живеят.
България е моята Родина. Държавни символи: столица, герб, знаме, химн	Идентифицират България като своя родина. Назовават и разказват за населени места в България, които са посещавали. Познават националните символи и се ориентират в тяхното съдържание.

## II. ЗДРАВНО И ЕКОЛОГИЧНО ВЪЗПИТАНИЕ

**Здравното образование** е насочено към развитие на умения за създаване или поддържане на здравословен начин и условия на живот и за доброволното адаптиране към поведение, благоприятстващо здравето. Намаляване на риска от заболявания чрез подобряване на детското хранене и повишаване на физическата активност на децата.

**Екологичното образование** е насочено към формиране на екологична култура, екологично съзнание и екологично поведение в тяхната взаимна връзка с оглед познаване на екологичните закони, защита, подобряване, управление и разумно използване на природните ресурси, както и опазване на природната среда и на екологичното равновесие.

## 1. Основни задачи:

- Формиране на основни понятия, свързани с основните жизнени процеси: хранене, движение, растеж.
- Усвояване на система от правила и изисквания за здравословен начин на живот и екологично поведение.
- Изграждане на практически умения за приложение на усвоените знания в различни ситуации.

## 2. Очаквани резултати:

- Прилага правила за лична хигиена и осъзнава последиците от неспазването им върху човешкия организъм.
- Има познания за значението на пълноценното хранене за здравето на човека и изброява причини, които влияят неблагоприятно върху него.
- Оценява отговорността за своите постъпки и поведение при рискови за здравето ситуации.
- Разбира вредата от тютюнопушенето и замърсеността на въздуха.
- Назовава по-важни замърсители на околната среда /въздействащи върху почва, вода, въздух/ и вредното им действие за човека, растения, животните.
- Оценява необходимостта от опазване на околната среда.

## 3. Обобщени теми за здравно и екологично образование според възрастта, знанията и опита на децата:

<b>ЗДРАВНО ОБРАЗОВАНИЕ</b>	<b>ЕКОЛОГИЧНО ОБРАЗОВАНИЕ</b>
Лична хигиена, чистота и здраве	Зеленото богатство на Земята. Опазване на природата.
Здравите зъбки са важни за моето здраве.	Познавам, пазя и обичам нашето море.
Водата-чисти ръце, здраво дете.	Водата-безценен дар за всички
Спорт, движение и здраве.	Зелено бъдеще за моята ДГ-Да засадим цвете, храст, дърво.
Здравословно хранене: полезни и вредни храни.	Разделно събиране на отпадъците. Рециклиране. Периодично почистване на детските площадки.
Дневен режим в ДГ и у дома	Пестене на електрическа енергия, вода, хартия в ДГ и у дома.

**III. ИНТЕРКУЛТУРНО ОБРАЗОВАНИЕ**

Интеркултурното образование е насочено към усвояване на знания за различни измерения на културните идентичности и за основни характеристики на интеркултурните отношения, формиращо позитивно отношение към разнообразието във всички области на човешкия живот, както и умения и нагласи за конструктивни взаимодействия в мултикултурна среда.

## 1. Целите на интеркултурното образование са свързани с изграждането на автономна и активна детска личност, която:

- зачита значимостта на всяка човешка личност в многообразието от нейните идентичности;
- признава правото и ценността на различието;
- приема равнопоставеността на всички в общото социално пространство;
- осъзнава и цени своята културна идентичност;
- умее да прави връзки между отделни сфери на обществения живот и да разбира причините за социалните неравенства.

## 2. Очаквани резултати от обучението по интеркултурно образование:

<b>ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ</b>	<b>ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ</b>
Културна идентичност	Познава различни измерения на културата

	<p>– родова история, бит, обичаи, традиции, фолклор.</p> <p>Усвоява начални знания, свързани с колективната памет, от областта на литературата, изобразителното изкуство, музиката и др.</p>
Културна осъзнатост	<p>Формира у себе си емпатични нагласи за разбиране на чуждото поведение.</p> <p>Осъзнава ценността на взаимното обогатяване на културите, произтичащо от позитивни интеркултурни взаимодействия.</p>
Културни различия и толерантност	<p>Развива умения за взаимодействие с представители на други културни общности във формална (учебна) и неформална (свободно време – изкуство, занаяти, спорт, туризъм и др.) среда.</p> <p>Развива умения за сътрудничество в мултикултурни екипи.</p>
Интеркултурно образование и права на човека	<p>Развива чувствителност към прояви на дискриминация.</p>

3. Учебното съдържание по интеркултурно образование е представено в четири обобщени теми според възрастта, знанията и опита на децата:

<b>ГЛОБАЛНА ТЕМА</b>	<b>КОМПЕТЕНТНОСТИ КАТО ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ</b>
Моят свят	<p>Познава различни измерения на културата – родова история, бит, обичаи, традиции, фолклор. Развива съзнание за своята идентичност. Осъзнава ценността на взаимното обогатяване на културите, произтичащо от позитивни интеркултурни взаимодействия. Отстоява значимостта на културата на неговата общност.</p>
Художественото богатство на различни култури	<p>Усвоява начални знания, свързани с колективната памет, от областта на литературата, изобразителното изкуство, музиката и др. Назовава основни характеристики на своята идентичност, открити при изучаване на творби от литературата, изобразителното изкуство, музиката, фолклора. Познава творби (фолклорни, литературни, музикални) на различни културни общности.</p> <p>Осмисля текста на народната песен като фолклорно произведение. Подбира подходящи словесни определения за характера на музиката. Описва характера на изпълняваните песни. Импровизира движения върху разнообразна характерна музика. Проявява артистичност и лично</p>

	отношение в импровизацията. Изброява характерни елементи на коледуването, сурвакането, кукерските игри, лазаруването. Изпълнява наричания, благопожелания и народни песни, свързани с обреди и ритуали, изпълнявани в рода и семейството.
Заедно играем, учим и творим	Формира у себе си емпатични нагласи за разбиране на чуждото поведение. Идентифицира прояви на толерантност/нетолерантност в отношенията между представители на различни културни общности. Описва положителни модели на взаимодействие с представители на други културни общности във формална (учебна) и неформална (свободно време – изкуство, занаяти, спорт, туризъм и др.) среда. Развива умения за сътрудничество в мултикултурни екипи.
Празници, традиции и обичаи в Република България	Описва Република България като отечество на всички български граждани. Свързва националния празник на България (3 март) с историческото събитие, което го определя. Разпознава националните символи на Република България. Дава примери за прояви на почит и уважение към българските национални герои и историческите паметници.

#### IV. ДЕЙНОСТИ И МЕРОПРИЯТИЯ В ДГ „ПИНОКИО”

<b>Възпитаване на дисциплинираност и гражданско поведение чрез:</b>	
1. Основни и допълнителни форми на педагогическо взаимодействие.	Срок: учебно и неучебно време Отг.: Учители по групи
2. Спазване на правилата на групата.	Срок: учебно и неучебно време Отг.: Учители по групи
<b>Възпитаване на национално самочувствие и продължаване на националните традиции</b>	
1. Честване на всички национални празници.	Срок: учебно и неучебно време Отг.: Учители по групи
2. Познаване и почитане на задължителните символи на България - национално знаме, държавен химн, герб, език и др.	Срок: учебно и неучебно време Отг.: Учители по групи
3. Изграждане на система за сътрудничество на родители, обществен съвет, СНЦ, културни институции, фирми,	Срок: учебно и неучебно време

организации и др., имащи отношение към възпитанието на децата.	Отг.: Учители по групи
<b>Здравно образование и екологично възпитание</b>	
1. Провеждане на здравни беседи	Срок: учебно и неучебно време Отг.: Учители по групи, мед.сестра
2. Разглеждане на здравни теми – овладяване на здравословни навици, подбор на здравословна храна и др.	Срок: учебно и неучебно време Отг.: Учители по групи
3. Провеждане на спортни празници и развлечения.	Срок: учебно и неучебно време Отг.: Учители по групи, учител по музика
4. Инициативи за озеленяване интериора на детската градина и дворните площи.	Срок: учебно и неучебно време Отг.: Учители по групи
5.Отглеждане на зеленчуци, билки и подправки в биоградинка „Пинокио”	Срок: учебно и неучебно време Отг.: Учители по групи
6. Международен ден на Черно море	Срок: 31.10. Отг.: Учители по групи, учител по музика
7. Световен ден на еко-училища.	Срок: 07.11. Отг.: Учители по групи, учител по музика
8. Ден на Водата	Срок: 22.03. Отг.: Учители по групи, учител по музика
9. Ден на Земята	Срок: 19.04. Отг.: Учители по групи, учител по музика
<b>Възпитаване в интеркултурна среда</b>	
1. Провеждане на беседи, свързани със създаване на климат за сътрудничество на етническите и културните групи	Срок: учебно и неучебно време Отг.: Учители по групи
2. Организиране на изложби, посветени на обичаите и традициите на различните етноси през различните сезони: <ul style="list-style-type: none"> <li>• „Магията на Есента”</li> <li>• Еко карнавал „Приказен свят”</li> <li>• Зимни изложби свързани с Коледните и Новогодишни празници</li> <li>• Мартенски изложби- „Бяло и червено”</li> <li>• „Великденски чудеса”</li> </ul>	Срок: учебно и неучебно време Отг.: Учители по групи
3. Организиране на видеосреци, телемост „Празнуваме заедно” и обмен на информация с екипа и децата от българската детска градина в Братислава, Словакия.	Срок: учебно и неучебно време Отг.: Учители по групи

**V. КОНТРОЛ**

1. Контролът по провеждането на възпитателната работа се осъществява от директора на детската градина.
2. На контрол подлежи цялостната образователно- възпитателна дейност, съгласно настоящата програма и плана за контролната дейност на директора.
3. Резултатите от изпълнението на програмата се отчитат на заседание на педагогическия съвет.

## **ПРОГРАМА**

### **за предоставяне на равни възможности**

### **и за приобщаване на децата от уязвими групи**

#### **ВЪВЕДЕНИЕ**

Разработването на Програма за предоставяне на равни възможности и за приобщаване на децата от уязвими групи на ДГ№43“ Пинокио“ е подчинено на основните приоритети на образователната политика в Република България. Тя е разработена при съобразяване нормите на Закона за предучилищното и училищното образование и Наредбата за приобщаващото образование, определяща държавния образователен стандарт за приобщаващото образование и в съответствие с действащите стратегически и оперативни национални документи, в изпълнение на държавната политика за предоставяне на равни възможности на всички български граждани, за приобщаване на децата и учениците от уязвими групи.

Уязвими са онези лица и групи от хора, които търпят ограничения по отношение на участието им в социалния живот и ползването на социални права. Уязвимите групи не успяват да получат достъп или да се възползват от възможностите, които предлагат обществото и икономиката, стават жертва или попадат в ситуация на риск от маргинализация и социално изключване. Необходима е целенасочена политика на интеграция и предоставяне на равни възможности на децата от етническите малцинства, деца със специални образователни потребности, деца с увреждания, деца с хронични заболявания, деца жертви на насилие както и деца на многодетни семейства. Това са така наречените уязвими групи деца.

Всяко дете има право на достъп до образование, независимо от етническия му произход, наличието на увреждане или икономическото положение на семейството му и това право е залегнало в Конвенцията на ООН за правата на детето. Процесът на приобщаване се състои в търсене на ресурсите на всяко дете за активното му участие в детската и училищна общност. Приобщаването се осъществява при изключване на всякакъв вид дискриминация и се основава на осъзнаване, приемане и подкрепа на индивидуалността на всяко дете. Програмата цели да начертае приоритетите, целите и задачите за работа с деца от ДГ№43“Пинокио“ и урежда взаимоотношенията между институциите по посока предоставяне на приобщаващо образование

#### **Нормативни документи за разработване на програмата:**

- Закон за предучилищното и училищно образование
- Наредба за приобщаващото образование
- Закон за закрила на детето
- Конвенция на ООН за правата на детето
- Закон за защита от дискриминация
- Конвенция за борба срещу дискриминацията в областта на образованието
- Стратегия за образователна интеграция на деца и ученици от етническите малцинства
- Национална стратегия за насърчаване и повишаване на грамотността

### **Вътрешноинституционални документи:**

- Стратегия за развитие на детската градина.
- Програмна система.
- Правилници, правила и др.

### **Водещи принципи при реализацията на програмата:**

- Извеждане правата и интересите на децата като приоритет.
- Равнопоставеност, недопускане на дискриминация и приобщаване на всяко дете.
- Съхраняване на етнокултурното многообразие.
- Насърчаване и ефективно прилагане на правото на участие във всички аспекти от живота на детската градина на децата.
- Зачитане и приемане на индивидуалността и уникалността на всяко дете.
- Гарантиране подкрепа на личностното развитие.
- Осигуряване на сътрудничество между всички участници в процеса на приобщаващото образование.

### **I. Основни цели:**

1. Създаване на образователна среда за разгръщане потенциала за личностно развитие и успешна социализация на всяко дете.
2. Гарантиране на равен достъп до качествено образование на децата от уязвими групи.
3. Утвърждаване на интеркултурно и подкрепящо образование като неотменна част от процеса на модернизация на българската образователна система и в частност – на детската градина.
4. Пълноценна социализация на децата от уязвими групи.
5. Откриване и развиване на уникални заложби на децата от уязвими групи.
6. Да се откриват и развиват силните страни на децата, като се осигури адекватна подкрепа, както и да се осъществява ранна превенция на обучителни затруднения.

### **II. Дейности за постигане на целите:**

1. **Дейности, насочени към педагогическите специалисти за работа с деца от уязвими групи:**
  - Ранно идентифициране на деца от уязвими групи.
  - Ранно оценяване на потребностите от превенция на обучителни затруднения.
  - Прилагане на подходящи практики за развитие и съхраняване на културната идентичност на деца от етническите малцинства
  - Организиране на подходящи допълнителни обучения, тренинги, семинари във връзка с повишаване компетенциите на педагогическите специалисти за работа с деца от различни етнически малцинства.
  - Целенасочена работа по обхват и задържане на децата в образователната система.
2. **Дейности за приобщаване на децата от уязвими групи към детската градина:**
  - Да се осигури физическа, психологическа и социална среда за социализация и развитие на децата от уязвими групи.



- Ранно оценяване на индивидуалните потребности на децата за оказване подкрепа.
- Стимулиране участие в изяви и мероприятия за популяризиране, съхраняване и развиване на традиции, характерни за етноса.
- Повишаване степента на училищна готовност на децата от уязвими групи за осигуряване на равен старт в училище.
- Осигуряване на адекватна подкрепа на деца в неравностойно положение.

### 3. Дейности за подкрепа на родителската общност:

- Мотивиране на родителите за активно включване в живота на детската градина, осъзнаване на необходимостта от образование на децата им за интеграция в обществото и тяхното бъдеще.
- Прилагане на нови подходи- алтернативни родителски срещи за активно включване на родителите в общи дейности, участие в Дни на отворени врати и др.
- Провеждане на информационни кампании с родителите и местната общественост за повишаване на родителската отговорност и подкрепа за образованието и преодоляване на негативни обществени нагласи към различните етноси.
- Повишаване ролята на родителите като основен фактор за социалното, емоционално и здравно развитие на децата формиране на нагласи за отговорно родителство.

## III. План за изпълнение на програмата

Дейности	Срок за изпълнение	Отговорник
Идентифициране на деца със СОП, деца в риск или др. потребности и деца, които имат необходимост от обща подкрепа	постоянен	Учители по групи
Скрининг за ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителни затруднения.	м.Х-ХІ	учители първа група Учител за ранно оценяване от обучителни затруднения
Дейности по Механизъм за обхват	постоянен	Директор, Отговорно лице по Механизъм за обхват
Определяне на координатор на екипа за оказване на подкрепа.	м.ІХ	Директор
Оценка на потребности на деца със СОП.	целогодишно	ЕПЛР
Идентифициране на нови деца със СОП	м.Х-ХІ	скипи
Стимулиране участието на деца от различни етнически групи в празници, тържества, мероприятия	постоянен	Учители по групи
Превантивни мерки за недопускане отпадане на деца от образователната	постоянен	Директор Учители по групи

институция		
Организиране и провеждане на Училище за родители- по план за работа с родителите		Директор Учители по групи
Сътрудничество с различни организации-ДСП, отдел "Закрила на детето", НПО и др.	при необходимост	директор
Обучения на педагогически специалисти за работа в мултикултурна среда.	По график, според план за квалификация	Директор Комисия по квалификация
По – голяма иновативност по посока на преподавания материал-използване на интерактивни методи и технологии	постоянен	Учители по групи
Включване на родителската общност за повишаване на активността и и сътрудничеството с ръководството на детската градина	Съобразно план на ДГ	директор
Планиране на дейности в групите, насочени към идентифициране на деца в риск, индивидуално консултиране и работа с родителите	постоянен	учители по групи
Съвместна работа и обмен на информация с всички заинтересовани страни при осъществяване на дейностите за обхващане, включване и предотвратяване на отпадането от образователната система на деца в задължителна предучилищна възраст	постоянен	Директор

#### IV. Очаквани резултати

- Повишен обхват на децата, подлежащи на предучилищно образование.
- Участие на всички заинтересовани страни в процеса на образователна интеграция.
- Успешно интегрирани деца в мултикултурна образователна среда.
- Придобити знания, умения и компетентности за работа в мултикултурна образователна среда в подготовката на педагогическите специалисти.
- Утвърждаване на детската градина като привлекателен център за всички деца в района на обхват, подлежащи на задължително предучилищно образование.

#### V. Индикатори за резултат

- Дял от децата, подлежащи на задължително образование (от 5 до 7 години), обхванати в детската градина;
- Дял на отпадналите от ДГ за една учебна година;
- Дял на учителите, преминали обучение за работа в мултикултурна образователна среда и за работа с деца със СОП.
- 

#### VI.ЗАКЛЮЧЕНИЕ

За успешното изпълнение на Програмата от съществено значение е сътрудничеството между всички пряко ангажирани институции, както и общността. Всички участници в образователния процес е необходимо да участват отговорно и да бъдат ангажирани за

постигане на поставените цели, както и да работят по посока интересите и индивидуалните потребности на всяко дете. Приобщаващото образование е процес на осъзнаване, приемане и подкрепа на индивидуалността на всяко дете и на разностранното от потребности на всички деца, чрез активиране и включване на ресурси, насочени към премахване на пречките пред ученето и научаването, и към създаване на възможности за развитие и участие на децата във всички аспекти на живота на детската градина. Повишената информираност на родителите ще им даде стимул да подкрепят и насърчават своите деца, ще ги превърне в активни партньори в образователния процес и в живота на детската градина. Децата със специфични образователни потребности ще имат възможност да участват в общи дейности. Програмата осигурява приемственост, приятелство и взаимопомощ между децата, подкрепа и партньорство с родителската общност. Успешното реализиране на програмата ще даде възможност за приобщаване на деца със СОП и децата от различните етнически групи към живота на детската градина и те ще могат да развият умения, знания и самочувствие за бъдеща социална и творческа реализация. Придобитият опит по време на изпълнение на дейностите по програмата ще бъде използван в бъдещи допълнителни дейности за децата ще повиши мотивацията им за включване в образователно- възпитателния процес. За изпълнението на Програмата важно значение има сътрудничеството между всички пряко ангажирани институции, неправителствения сектор и родителската общност.



## **ПРОГРАМА**

### **за превенция на ранно напускане на образователната система от деца в задължителна предучилищна възраст**

#### **Въведение**

Програмата за превенция на ранно напускане на образователната система на деца от задължителна предучилищна възраст е подчинена на основните цели на предучилищното и училищното образование на образователната политика в Република България. Този процес е нормативно обоснован от Закона за предучилищното и училищното образование (чл. 263, ал. 1, т. 8), а приемането ѝ е в правомощията на педагогическия съвет. В предучилищното образование акцентът е поставен върху обхват на децата, включително 4-годишните и недопускане отсъствия и отпадане на деца от задължително предучилищно образование за 5 и 6-годишните деца.

Програмата акцентира върху мерки, свързани с превенцията на риска от отпадане от детска градина; Усъвършенстване на системата за събиране на постоянна и надеждна информация за движението на децата; Обмен на добри и работещи практики между заинтересованите страни в едно със засилена информационна дейност за популяризиране ползите от образование.

#### **ПРИНЦИПИ НА ПРОГРАМАТА ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА ОТПАДАНЕТО НА ДЕЦА**

Програмата за превенция на ранното напускане на деца от образователната система се базира на основни принципи на включващото образование:

- Всяко дете има право на образование и трябва да има равен достъп до образование
- Всяко дете може да учи и да се възползва от предимствата, които образованието дава
- В образователния процес не се допуска дискриминация, основана на раса, народност, пол, етническа принадлежност, социален произход, вероизповедание, обществено положение, увреждане или друг статус
- Възгледите и мнението на детето трябва да бъдат взети предвид при неговото участие в детската градина. Детето следва да бъде стимулирано да участва активно в образователно- възпитателния процес.

#### **Нормативни основания за разработване на програмата:**

- Национална Стратегия за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система (2021 – 2030).
- План за изпълнение на стратегията за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система
- Стратегия за образователна интеграция на деца и ученици от етническите малцинства
- Национална стратегия за насърчаване и повишаване на грамотността
- Национална стратегия за учене през целия живот
- Закон за предучилищното и училищното образование.

- Алгоритъм за взаимодействие между институциите в системата за предучилищно и училищното образование и дирекциите „Социално подпомагане“ по отношение осигуряване на подкрепа за личностно развитие на децата и учениците.
- Постановление № 100 от 8 юни 2018г. за създаване и функциониране на Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст.
- Наредба за приобщаващото образование.
- Областни и общински стратегически мерки за превенция от отпадане.

#### **Основни понятия:**

Основните мерки, които могат да се ползват в реализиране на целите на програмата са:

- Превенция – предотвратяване на възникването на предпоставки за преждевременно напускане на детска градина, както и ограничаване на условията, които го благоприятстват.
- Интервенция – създаването на условия за ограничаване на преждевременното напускане при отчитане на конкретните заплахи на равнището на отделните лица.

#### **Водещи принципи при реализацията на програмата:**

**Законосъобразност** – съответствие на целите и предлаганите мерки със законите и подзаконовите нормативни актове.

**Кохерентност** – осигуряване на координираност и взаимна обвързаност на предлаганите политики и мерки при сътрудничество на всички заинтересовани страни.

**Партньорство** – активно и координирано участие на институциите за образование и обучение, институциите на властта, гражданското общество и бизнеса в реализацията на политика за намаляване на отпадането от образователната система.

**Прозрачност и популяризиране на мерките и резултатите** – значимостта на проблема предполага висока степен на информираност на обществото.

**Приемственост** – осигуряване на непрекъснато действие на стратегията, независимо от управленски или други социални промени и гарантиране на постоянство в усилията и политиките за изпълнение на приетите цели и целеви показатели.

**Устойчивост на резултатите** – осигуряване на трайно и дългосрочно въздействие на постигнатите резултати.

**Своевременност** – осигуряване на навременни адекватни мерки за неутрализиране на рисковете от преждевременно напускане.

**Отчетност, мониторинг и контрол** – постигане на по-висока степен на ефективност.

**Иновативност** – създаване на нови и интензивни мерки и подходи за пълна интеграция на отпадналите от образователната система.

### **Основни цели:**

- Осигуряване обхвата в задължителното предучилищно образование на 4-годишните деца в системата, като предпоставки за равнопоставено социално включване, пълноценна личностна реализация и неотпадане от училище.
- Увеличаване разнообразието и ефективността на прилаганите от детската градина мерки и дейности за превенция и намаляване на риска от преждевременно напускане на образователната система чрез подкрепа и внедряване на добри практики и политики.
- Усъвършенстване методите и формите на работата на педагогическия екип с родителската общност по посока недопускане отпадане от образователната система на деца в риск.

### **Задачи:**

1. Разработване и изпълнение на институционална политика за повишаване на обхвата в образователната система на деца от задължителна предучилищна възраст.
2. Идентифициране на рисковите фактори за преждевременното отпадане на деца от образователната система, с оглед ограничаване на последиците от тях.
3. Насърчаване включването в предучилищното образование на деца от рискови групи и развиване на приобщаващото образование.
4. Увеличаване на разнообразието и ефективността на мерките и стимулите за включване на децата в предучилищното образование.

### **Форми и методи за работа с деца, застрашени от преждевременно отпадане от детска градина.**

- Работа по развитието на детската група като екип, преодоляване на обособяването по етническа принадлежност на децата.
- Прилагане на нови подходи в работата с родителите – алтернативни родителски срещи, активно включване в общи дейности, родителите- партньори на детската група.
- Работа на външни специалисти с родители на застрашени от отпадане деца- на ниво детска градина.
- Установяване на ефективен диалог детска градина- външни институции, имащи отношение по проблема.
- Мотивиране на продължаване на образованието в следваща степен.
- Оптимизиране и обогатяване формите за двигателна активност, занимания с различни видове изкуства, игри.

### **Очаквани резултати:**

- Реализирани политики, планове и мерки на ниво детска градина, съответстващи на националните и основаващи се на системно наблюдение, анализ, оценка, редовна отчетност и прозрачност, от които да произтичат коригиращи действия, развиване на ресурси и насочване на въздействието, съобразно установените потребности;
- подобрени резултати от образователно-възпитателния процес, осигурена подходяща образователна подкрепа за развитието на всяко дете, включително на деца от уязвими етнически общности и на деца със специални образователни потребности;

## Дейности за организация на взаимодействието

Дейност	Форми и време за изпълнение	Участници/ Отговорник	Забележка
Обследване на състоянието по обхвата на децата и неизвинените отсъствия при 5 и 6-годишните деца.	начало на учебната година и ежемесечни сведения	директор	Необходимо е по анализа да се приемат решения на ПС, ежемесечните сведения да служат за конкретни действия
Установяване на деца от рискови семейства.	проучване на документи, разговори с родители	учители на групи	
Организиране на дейности от Механизма за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна възраст- посещения на адрес.	началото на учебната година	директор	
Избор на педагогически специалист за участие в екипа за обхват на деца	м. VIII	Директор	Необходимо е да се спазват сроковете за обмен на информация
Доставяне на информация чрез Информационната система за реализация на механизма (ИСРМ) при стриктно спазване на сроковете.	ежемесечно до 15-то число информация за отсъствията на децата от групите за задължително предучилищно образование	учители по групи, директор, администратор на ИСРМ	
Обмен на добри практики в детската градина	постоянен	учители по групи	
Разработване и участие в проекти и национални програми.	съгласно сроковете в поканите за участие	директор	
Дейности по повишаване качеството на предучилищното образование за успешен старт на децата в училище: • прилагане на съвременни	основни и допълнителни форми на педагогическо взаимодействие; диагностични процедури;	учители на групите, директор	



<p>подходи за предучилищно образование – проучване на литература и добър педагогически опит, консултации, обмен на добра практика и др.;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• проследяване постиженията на детето в началото и в края на учебната година със съответните процедури по избор на инструментариум, провеждане, вписване, докладване, запознаване на родителите, корекционна дейност въз основа на резултатите.</li> </ul>	<p>дейности за повишаване квалификацията на педагогическите специалисти</p>		
<p>Организация на образователна среда и осигуряване на необходимите ресурси:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• приваждане на интериора в детската градина за нуждите на предучилищното образование;</li> <li>• осигуряване на познавателни книжки и учебни помагала;</li> <li>• осигуряване на дидактични материали и съвременни средства за обучение.</li> </ul>	<p>постоянен</p>	<p>Директор учители по групи</p>	
<p>Изграждане на представи и готовност за новата социална роля ученик.</p>	<p>педагогически ситуации за формиране на отношение към ученето</p>	<p>учители по групи</p>	
<p>Приемственост „Детска градина – училище“</p>	<p>Разработване на планове и графици за съвместни дейности с училищата от района</p>	<p>директор учители по групи</p>	<p>Примерни теми: „Здравей, училище!“; „Един ден в училище“; „Какво е нужно на ученика“; „Аз ще бъда първи клас!“</p>
<p>Повишаване интереса и приобщаване на децата и родителите към живота в детската градина чрез участие в кампании и събития, отбелязване на важни дати и др.</p>	<p>постоянен</p>	<p>директор</p>	<p>Дейности от годишен план</p>
<p>Обогатяване престоя на децата и на емоционалните</p>	<p>постоянен</p>	<p>директор; учители по</p>	<p>Годишен план за дейността на детската</p>

им преживявания чрез организиране на празници и развлечения.		групи; учител по музика;	градина
Осигуряване на обща и допълнителна подкрепа-РЦПППО, ЦПЛР-Варна, при спазване на указаните процедури в Наредбата за приобщаващото образование.	при необходимост	директор; координатор ЕПЛР	
Осигуряване на подкрепа на деца с хронични заболявания за ограничаване на пречките пред тяхното учене и осигуряване на условия за личностно развитие/	при необходимост	директор; координатор на процеса на осигуряване на обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в детската градина	
Изграждане контакти с дирекция „Социално подпомагане“ и отдел „Закрила на детето“ при казуси, касаещи деца в риск от отпадане; мерки срещу родители, неосигуряващи редовно посещение на детето.	за всеки отделен случай	Директор	Спазване на процедури в зависимост от вида на конкретния случай
Използване на разнообразни форми в работата с родителите и включването им в дейности с децата.	срещи, консултации тренинги	учители по групи	
Предоставяне на допълнително обучение по български език за деца, за които българския език не е майчин.	При необходимост	директор; учители по групи	При необходимост – допълнителни ситуации в Програмната система на детската градина;
Разработване на информационно – образователни инициативи за деца, насочени към гражданско, здравно, екологично и интеркултурно образование	Съобразно Годишния план за дейността на ДГ	учители на групите	Дейностите по Програмата за гражданско, здравно, екологично и интеркултурно образование
Осъществяване на дейности в мултикултурна образователна среда, съчетана с традициите на отделните етнически групи	педагогически ситуации; празници	учители по групи	
Планиране и осъществяване на контрол за редовно и точно	постоянен	Директор Учители по	

вписване на отсъствията на децата в електронен дневник, контрол на причините за отсъствия		групи	
Анализиране резултатите от образователно- възпитателния процес по Образователни направления спрямо очакваните резултати	В началото и края на учебната година	учители по групи	Резултати от обучение по Образователни направления
Организиране на инициативи за повишаване интереса на деца и родители към дейността в детската градина – празници, работилници, дни на отворени врати.	постоянен	Директор учители по групи	
Осигуряване на обща и допълнителна подкрепа на деца, за които българският език не е майчин	При необходимост	Директор учители по групи	
Партньорство и взаимопомощ между ДГ и всички заинтересовани страни за превенция от отпадане на деца от образователната система	При необходимост	Директор; учители по групи	



## МЕХАНИЗЪМ

### ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА И НАСИЛИЕТО МЕЖДУ ДЕЦА

#### ВЪВЕДЕНИЕ И ЦЕЛИ НА НАСТОЯЩИЯ ДОКУМЕНТ

Настоящият документ е разработен на основата на разработения механизъм за противодействие на училищния тормоз между деца и ученици в детските градини и училищата от Министерството на образованието и науката с участието на Министерство на труда и социалната политика, Агенцията за социално подпомагане, Държавната агенция за закрила на детето, Националната мрежа за децата, фондация „Асоциация Анимус“ и УНИЦЕФ – България.

Настоящият механизъм има за цел да очертае рамките за противодействие на тормоза, който да подпомогне детската градина в усилията за справяне с това явление.

Въвеждането на общ механизъм за противодействие на тормоза се налага от разбирането, че реален напредък в справяне с насилието може да бъде постигнат само в резултат на прилагането на последователна и целенасочена политика, която се споделя и следва както от цялата общност, така и от ДГ № 43 „Пиноккио“, гр. Варна.

Многофакторното интерпретиране на ситуация на дете в евентуален или реален риск, изисква съобразяването и правилната оценка на влиянията върху физиката, психиката и личността на детето. Така например работата при данни за евентуален риск изисква съобразяване и координирането на повече от една институции, а оттам и на значителен брой специалисти, такива са например взаимовръзките и взаимоотношенията между училищните власти, законно представляващите детето /в определени случаи/, представители на МВР, детска педагогическа стая, социален работник или друг вид социален партньор, представител/и на МЗ и много др.

Подобна политика е необходима да включва мерки и дейности за превенция и намеса, както и разписани механизми и отговорности за действие в ситуации на насилие. Тези елементи са подробно разгледани в настоящия документ.

Документът се състои от няколко основни части. В първата се разясняват понятията „насилие“ и „тормоз“, както и видовете поведение, които те включват, докато в следващите се разглеждат задължителните елементи на механизма за противодействие с тормоза. В третата част на документа се очертават и основните ресурси, които детската градина трябва да осигури, за да може ефективно да се противодейства на насилието и тормоза.

## II. ИЗМЕРЕНИЯ НА НАСИЛИЕТО И ТОРМОЗА МЕЖДУ ДЕЦАТА

Насилието и тормоза между децата в детската градина обхваща широк спектър от прояви. То е явление със сериозни размери и оставя дълготрайни последици върху психическото здраве и поведение както на децата, които търпят насилие, така и на онези, които го извършват. Българската дума, която отговаря най-точно на явлението е „тормоз“ (bullying“).

### Какво е насилие :

В България в официална употреба е дефиницията на насилието, дадена в & 1, т. 1,2,3,4 и 5 на допълнителната разпоредба на Правилника за прилагане на Закона за закрила на детето. Две от определенията имат пряка връзка с насилието от деца върху деца, което е обект на настоящия механизъм.

**Физическо насилие:** е „причиняване на болка или страдание без разстройство на здравето“.

**Психическо насилие:** „са всички действия, които могат да имат вредно въздействие върху психическото здраве и развитие на детето като подценяване, подигравателно отношение, заплаха, дискриминация, отхвърляне или други форми на отрицателно отношение, както и неспособността на родителя, настойника и попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури подходяща подкрепяща среда“.

Според чл.7 ал.1 и ал.2 от Закона за закрила на детето всяко дете има право на закрила от насилие и всеки, на когото стане известно за дете, преживяло насилие, е длъжен да сигнализира органите по закрила.

Тормозът срещу връстници се разглежда от много автори като групов феномен (Craig and Peplar, 1997). Те посочват, че 85% от случаите на насилие се извършват в присъствието на други. Дан Олвеус (Olweus, 1993) обяснява този фактор с груповата динамика. Според него **тормозът** е форма на насилие, която се определя като сбор от съзнателни негативни постъпки, които са дълготрайни, насочени към едно и също дете от страна на едно дете или група.

Ключови в разбирането за тормоза са следните характеристики на това поведение:

1. Злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи дете.
2. Извършва се от позиция на силата, като едната страна използва доминиращата си позиция за да нарани другата физически или психически, да я унижи или изолира от социалния живот.
3. Повтаря се многократно във времето, а не е еднократен и изолиран акт на агресия.

Тормозът може да обхваща много широк спектър от поведения. Тормозът може да се състои от преки нападения (удряне, заплахи или принуда, дразнене , подигравка, наричане с обидни прякори, сексуални забележки, открадване или повреждане на лични вещи) или да бъде по ратифициран, непряк (например – разпространяване на слухове или насърчаване на другите да отхвърлят или изключат някого от приятелската среда). Проявите на тормоз в детската градина най-общо могат да бъдат разделени на следните основни групи:

**Физически тормоз** – блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в помещение;

**Психически тормоз:** подмятане, подиграване, закачане, омаловажаване, заплахи, обиди,

**Вербален тормоз:** подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди;

Физическият тормоз е формата, която възрастните най-често забелязват и затова често мерките за справяне обикновено са насочени именно към нея. Психическият по-трудно може да бъде установен, тъй като те не е така видим, а и децата от своя страна нямат нагласата да споделят с възрастните за своите преживявания. В много случаи психическият тормоз, като обидните думи и прякори, социалното изолиране и други се подценяват и считат за нормална част от процеса на социализация и израстване на децата. Тормозът, независимо от това как се упражнява, е деструктивен и опасен вид насилие.

Следователно усилията за справяне с насилието от деца над деца в детската градина трябва да бъдат насочени към всички проявления на това явление, а не само към неговите физически форми.

Разпознаването на **физическото насилие** включва следните физически и поведенчески показатели:

- ✓ различни по вид и цвят натъртвания, включително синини, постоянни или чести червени петна, включително от пръсти, насинени очи, следи от ухапвания;
- ✓ неправдоподобни или объркани обяснения за травмите, включително едностранни отговори;
- ✓ безпокойство и крайности в поведението – от агресивност до пасивност;
- ✓ лопа представа за себе си – децата смятат, че са заслужили насилието;
- ✓ прекалена отстъпчивост на детето и оставяне без протест да се прави каквото и да е било с него;
- ✓ влошаване на здравословното състояние, което включва прилошавания, главоболие, отпадналост;
- ✓ нежелание да посещава детската градина.

Разпознаването на **психическото насилие** включва следните физически и поведенчески показатели:

- ✓ детето може да стане затворено и изолирано, да не желае да контактува с връстниците си;
- ✓ агресивно поведение и/или поведение, насочено към привличане на вниманието, упорито непослушание, самонараняване;
- ✓ внезапни избухвания, които са необичайни за възрастта или нивото на развитие на детето;
- ✓ бягане и криене;
- ✓ загуба на доверие, нежелание за участие в общите занимания в детската градина, ниска самооценка;
- ✓ самозанемаряване (постоянно обличане на едни и същи дрехи или отказ да сресва косата си);
- ✓ психосоматични симптоми.

За ефективното справяне с насилието и тормоза от изключително значение е да се повлияе и промени поведението на всяко дете, а не да се съсредоточат усилията само върху преките извършители и потърпевши. Начините и подходите за това са различни, но те са неделима част от общата стратегия за справяне с явлението.

### **III. ОСНОВНИ ЕЛЕМЕНТИ НА МЕХАНИЗМА ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА В ДЕТСКАТА ГРАДИНА**

#### **1. Разработване и въвеждане на превантивни мерки за предоставяне и противодействие на тормоза в детската градина**

Причините за насилието са много и комплексни и трудно би могло да се повлияе на всички. То може обаче успешно да намали тези фактори, които са свързани със средата в детската градина и които допринасят за проявата на агресия, както и за утвърждаване на агресивни модели на поведение като например:

- непоследователните и наблягащи на наказанието подходи за справяне с нежеланото поведение на децата;
- неясните правила и очаквания за това какво представлява приемливо поведение в детската градина;
- недостатъчните усилия за възпитание у децата на социални умения и нагласи, които не допускат насилие във взаимоотношенията, липсата на ефективна система на надзор и др.;
- физическата среда в детската градина също може да бъде предпоставка за изява на агресивното поведение;
- съвременният елемент между децата.

**Основният принцип е прилагането на цялостен подход, полагане на координирани и последователни усилия за предотвратяване на тормоза и създаване на по-сигурна среда.**

1. Предложената по-долу рамка е базирана на опита на други европейски държави, които са постигнали ефективен резултат. Също така се основава и на резултати от пилотен проект на Министерството на образованието и наука, с партньорството на УНИЦЕФ, ДАЗД, Столична община и Дружеството на психолозите през 2007 – 2008год. Изследванията, проведени в участващите шест училища в рамките на проекта, показват, че тормозът взема сериозни размери – 27% от децата търпят многократно насилие, а 10% признават, че извършват насилие. Превенцията на тормоза включва комплекс от мерки, които най-общо имат за цел ограничаване и/или елиминиране на предпоставките и рисковите фактори, допринасящи насилието.

Превантивните мерки в детската градина трябва да започнат задължително с оценка на проблема с насилието, както и с определяне на елементите на компетентност за справяне и недопускане на явлението.

#### **1.1. Осъзнаване и оценка на проблема.**

Оценката и осъзнаването на проблема е първата стъпка към неговото решаване. Оценката на проблема изисква да се даде отговор на следните въпроси: Осъзнава ли се проблемът и какво се знае за него?; Кой видове и какви форми на тормоз има в детската градина?; Колко често се проявяват?; Къде са местата, на които най-често се случват?; Кой са участниците?.



За да се изгради защитната мрежа е необходимо да се поставят ясни граници, изграждане на ценности, правила и процедури, които не допускат прояви на насилие и тормоз във взаимоотношенията в детската градина.

Основните въпроси, които трябва да намерят отговори са:

1. Има ли правила и решения във връзка с всяка една проява на тормоз, дефинирана в предишната стъпка?
2. Има ли система за превенция и намеса? Познават ли децата и родителите възможностите за реагиране, ако все пак има изградена някаква система за защита?
3. Използват ли децата, родителите и учителите тази система?
4. Получават ли децата помощ и каква?
5. Имат ли капацитет учителите и родителите да реагират на различните форми на тормоз?
6. От какъв вид подкрепа или обучение има нужда, за да могат да участват ефективно и да се спре с безразличието?
7. От какъв вид сътрудничество и помощ с други, външни за детската градина служби или институции, има нужда?
8. Кой се те и как могат да бъдат привлечени?

Отговорите на тези въпроси, от една страна, дават информация за това какво е субективното мнение на всички заинтересовани лица, а от друга, служат за създаването на реална картина на ситуацията в детската градина.

Оценката да се извърши регулярно, в началото и в края на учебната година. Оценката се организира от ръководството и Координационния съвет на детската градина

За целта могат да се използват редица инструменти като специални въпросници, дискусии с участие на цялата общност на детската градина, фокус групи с деца, учители и родители и др.

На базата на извършената оценка в началото на всяка учебна година от Координационния съвет на ДГ се изготвя план за противодействие на тормоза. Този план се ревизира и актуализира всяка година.

Изследването на проблема се обсъжда на педагогически съвет, с непедагогическия колектив, с родителите и децата.

## **1.2. Дейности по превенция на тормоза и насилието**

### **Дейности на ниво детска градина**

#### **1.2.1. Създаване на координационен съвет за справяне с насилието**

В детската градина, със заповед на Директора е създаден Координационен съвет с ясни функции и делегирани отговорности, който отговаря за планиране, проследяване и координиране на усилията за справяне с тормоза. Съветът се ръководи от директора на детската градина и включва и учителите. Координационния съвет изготвя Механизъм и План за превенция и противодействие на тормоза и насилието в ДГ "Пинокио" с точно разписани дейности, срокове и отговорници, като фокусира вниманието върху участието на всички групи и планира на три нива – група, детска градина, общност. Механизмът е част от Правилника за дейността на детската градина.

Учителите по групи запознават родителите с Механизъм за противодействие на тормоза и насилието между деца на родителски срещи. Ръководството и членовете на КС планират обучения за повишаване на педагогическите компетенции на учителите в областта на превенция на насилието и детската агресия.

### 1.2.2. Дейности на ниво група в детска група:

- за работата на ниво група в детска градина се прилагат всички форми на групова работа, индивидуални разговори, казуси, дискусии;
- учителите извеждат теми от учебното съдържание, които могат да се използват за работа и анализ по проблема насилие, теми, свързани с правата на децата, ценностите, социалните роли, функционирането на групите и институциите, справяне с агресивното поведение и др.;
- във всички групи се изработват общи правила за поведение, обсъждат се с децата и се поставят на видно място в групата;
- учителите консултират родителите в индивидуални или групови срещи по въпроси за детската агресия или неприемливо поведение;

Целта е да се създаде пространство, в което се говори открито за тормоза и се работи за формирането у децата на нагласи и социални умения, недопускащи насилие, като например- емпатия, толерантност и уважение към различията, решаване на конфликти и др. Децата трябва да се стимулират сами да дават отговори на поставените въпроси. Всяка дискусия трябва да започне с договаряне на правилата за работа, като например – всеки има право да каже какво мисли, всеки има право да бъде изслушан, мненията не са маловажни и т.н.

### 1.2.3. Дейности на ниво общност

- включване на експерти и родители в процеса на създаване и реализиране на инициативи на ДГ, свързани с противодействие на насилието и тормоза, съвместно с Координационния съвет и учители по групи;
- родители – специалисти от областта на помагащите професии (психолози, социални работници, лекари и др.) или други професии, които могат да бъдат полезни, с чиято помощ могат да реализират ценни инициативи в детската градина;
- родители, които могат да станат посредници между детската градина и родителите или други организации и институции;
- осигуряване на реални партньорства на Координационния съвет, съгласувано с директора, с външни служби, организации и специалисти:
- Дирекция “Социално подпомагане“- отдел “Закрила на детето“
- МВР- Детска педагогическа стая
- Център за превенция на насилието
- други.

## 2. Въвеждане на защитната мрежа – Правила за задълженията на всички служители по темата, включване на родители, дежурства.

### 2.1. Интервенции в ситуации на тормоз, според приетите правила

Процедура за действие при тормоз: <b>ниво на тормоза</b>	<b>Отговор на детската градина</b>
Ниско- нарушаване на правилата	Прекратяване ситуацията на тормоз чрез:

	<ul style="list-style-type: none"> <li>✓ действия от страна на ДГ в групата;</li> <li>✓ действия от страна на двамата учители на групата;</li> <li>✓ разговор с родителя и възстановяване на щетите.</li> </ul>
Повтаряне на едни и същи нарушения на правилата	<p>Протокол за тормоз:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ действия от страна на двамата учители на групата и директора; разговор с родителите – обсъждане на проблема(допълнителни програми за агресивно поведение, срещи с психолог, срещи с председателя на родителския актив); възстановяване на щетата;</li> <li>✓ регистриране на ситуацията на тормоз – Координационен съвет на ДГ за превенция и противодействие на тормоза и насилието. Среща на КС с учителите на детето, родителите на детето и председателя на родителския актив на групата; Набелязване на мерки за действие.</li> </ul>
Сериозно – злоупотреба със сила, както и при екстремни ситуации, в които съществува опасност за живота и здравето, телесния интегритет, както на детето-жертва, така и на детето-извършител.	<p>Протокол за тормоз:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>✓ среща с родителите – възстановяване на щетата – включване на детето в допълнителни програми за справяне с агресивното поведение;</li> <li>✓ директорът уведомява отдел „Закрила на детето“ – социалният работник проучва ситуацията, разговаря с родителите и предприема мерки за закрила на детето-жертва и справяне с детето-извършител и неговите родители.</li> </ul>

#### IV. Действия за справяне със случаи на установен тормоз в детската градина

Намесата и справянето с конкретни ситуации на тормоз и насилие е част от цялостната политика на детската градина срещу насилието. Намесата на възрастните следва внимателно да се обмисли и планира. Тя трябва да бъде последователно прилагана от цялата общност, за да бъде максимално ефективна.

Важно е да не бъдат омаловажавани и първите прояви на влошаване на отношенията между децата и поведение, което е неприемливо. Необходимо е още при най-малките сигнали и съмнения за тормоз да се предприемат стъпки, за да се предотврати ескалация на насилието и да се изпрати ясно послание, че такова поведение няма да бъде толерантно. Вниманието трябва да бъде насочено както към проявите на физически тормоз, така и към неговите социални и психологически форми.

По-голямата част от ситуациите на тормоз могат да бъдат овладени от учителите, а някои от самите деца. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест. На първо място важно е да се разграничат случаите, когато не се касае за тормоз, а само за игра или приятелско премерване на силите между децата. За целта е необходимо да се наблюдава поведението на децата, включително и на тези, които само присъстват без активно да участват. Следното би могло да помогне за правилна оценка на ситуацията:

- ако децата се закачат, бутат или блъскат или си разменят шегички, като при това се смеят, разменят си ролите и позициите и никое от тях няма видимо доминиращо положение, а околните не им обръщат особено внимание, то най-вероятно става дума за игра;
- ако едно от децата е видимо напрегнато, не се усмихва, опитва се да се махне, ако ролите не се сменят, а другото дете е в постоянно доминираща позиция и това поведение привлича вниманието на околните, то най-вероятно става дума за тормоз.

Ако се касае просто за приятелска игра учителят се намесва, като предупреждава децата да внимават да не се наранят. Ако обаче наблюдаваното поведение може да бъде определено като тормоз е необходимо да се предприемат следните стъпки:

## **2.2. Прекратяване на ситуация на тормоз:**

Задължение на всеки учител е да се намеси, за да прекрати ситуация на тормоз, на която е станал свидетел, като:

2.2.1. В случай на физически тормоз децата трябва да бъдат разделени и да се прекрати физическият контакт между тях незабавно;

2.2.2. Не трябва веднага да се разпитва за случилото се, да се обсъждат причините на насилието или да се изяснява ситуацията. Това може да се случи на по-късен етап. Важното е учителят ясно да обяви пред всички, че това е насилие и то е недопустимо поведение. В този момент не е добре да се разпитва за подробности детето, което е потърпевшо, особено в присъствието на насилника и други деца, защото това може да урони неговото достойнство;

## **2.3. Реакция спрямо детето, което е упражнило тормоз:**

2.3.1. Когато става въпрос за първа проява, която не е тежка по отношение на нанесената вреда, може да се приложи подходът за възстановяване на щетата.

2.3.2. Подходът за възстановяване на щетата често се прилага в детската градина като логическо последствие от отклоняващото се поведение, свързано с рушене на материалната база. Той се основава на принципа, че „всяка щета, нанесена от друг, трябва да бъде възстановена“ и включва съответните действия в тази насока. Подходът за възстановяване на щетите изисква време и по-задълбочен разговор с детето, което е

извършило насилие, за да му се помогне да разбере какви са последствията от неговата постъпка.

2.3.3. Учителят със спокоен и умерен тон, както и с държанието си, показва ясно, че проблемът е в начина на поведение, а не в личността на самото дете, и че се действа с оглед отново да се възстановят ценностите, към които се придържа детската градина, а не да бъдат прилагани наказания. Възстановяване на щетата е принцип, който предполага, че хората правят грешки. Грешките следва да бъдат поправени, като същевременно не се налагат наказания. Този принцип подчертава поемането на отговорност за неприемливо поведение и за позитивно решаване на проблема. Ключов момент във възстановяването на щетата е, че учителят на групата разговаря с детето, и с негова помощ, то само избира и решава как ще поправи грешката си. С това негово решение трябва да се съгласи и потърпевшото дете.

2.3.4. Учителят изслушва детето. Не е желателно детето да се изслушва съвместно с потърпевшото дете. След изясняване на ситуацията и постигане на договорка, учителите от групата за определен период от време проследяват поведението на децата и да дават обратна връзка.

## **2.4. Реакции спрямо детето, което е обект на тормоз**

Работата с деца, които са обект на тормоз, трябва да бъде насочена към формиране у тях на умения за справяне с подобно поведение.

2.4.1. Важно е учителят да поговори с детето, по възможност още същият ден (или веднага след като е разбрал за случая, ако се касае за ситуация, за която е научил случайно) и да разбере какво точно се е случило. Ако е необходимо отделни факти могат допълнително и дискретно да бъдат проучени;

2.4.2. Погрешно е открито и публично пред другите деца да се оказва подкрепа на потърпевшото дете, защото това допълнително ще урони достойнството на детето пред неговите връстници;

2.4.3. При този първи разговор е важно да се предложи на детето подкрепа, като се остави то само да определи какво точно ще му помогне да се чувства сигурно;

2.4.4. Детето трябва да почувства доверие и сигурност за споделяне, което е особено важно, ако насилието се повтори.

2.4.5. В следващите дни детето се наблюдава от учителите, за да се уверят как се чувства и при необходимост отново разговарят с него;

## **2.6. Система за насочване към други служби**

### **2.6.1. Регистриране на ситуации на тормоз**

От 2014г функционира „Координационен механизъм за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или в риск от насилие и за взаимодействие при кризисна интервенция“ (КМ). Основната цел на Координационния механизъм е да бъдат обединени ресурсите и усилията на професионалистите и органите за закрила за осигуряване на ефективна система за взаимодействие при работа в случаи на деца, жертви на насилие или риск от насилие.

Всяка ситуация на сериозно ниво на тормоз или повтарящи се агресивни прояви се описва от учителя или служителя, в Дневник регистриране на ситуации на агресия или тормоз. Регистрирането на случая се осъществява от лицето, което е станало свидетел на ситуацията. Дневникът съдържа: кратко описание на всяка ситуация, кога се е случила, кои са участниците и какви мерки са били предприети. Координационният съвет следи за вписаните в дневника случаи и заедно с учителите по групи предприема необходимите мерки за взаимодействие с родителите за оказване на необходимата на детето подкрепа. При много сериозно ниво на агресия, злоупотреба със сила, в ситуации, когато има опасност за живота и здравето на децата, се уведомява Дирекция Социално подпомагане-отдел Закрила на детето. След прекратяване на физическия контакт, свидетелят на тормоза уведомява писмено директора и регистрира ситуацията в Дневника. Директора свиква Координационния съвет и уведомява отдел Закрила на детето, РУО-Варна, Дирекция Образование и младежки дейности.

В случаите, при които поведението на детето се отличава с изразени агресивни прояви, снижен контрол върху гнева, склонност да разрешава конфликтни ситуации с насилие, е необходимо да бъде потърсено съдействие от страна на отдел „Закрила на детето“ по местоживееене. Като първа стъпка се уведомява директора на детската градина, който е задължен да уведоми съответния отдел „Закрила на детето“ по местоживееене и отдела за „Закрила на детето“, на чиято територия е детската градина, местните комисии за БППМН, полицията и всички останали участници в мултидисциплинарния екип по силата на координационния механизъм.

Детето, което е склонно към насилие, се нуждае от разбиране на неговите потребности, причините за агресивното поведение, помощ при осъзнаване на собствените чувства, умения за контрол на гнева, развитие на емпатията. В същото време има и една група деца, които са едновременно и насилници, и жертви. Възможно е детето да е жертва на насилие в семейството си или да е насилвано от някои „по-силни“ връстници. Децата жертви могат да упражняват насилие върху някой по-слаб от тях. Те са най-рискови по отношение на бъдещото си развитие и израстване, защото търпят последиците и на единия, и на другия профил.

В тази връзка е необходимо да бъде потърсено съдействие от страна на социалните работници от отделите „Закрила на детето“ към Дирекциите „Социално подпомагане“. Социалният работник е професионалистът, който може да проучи ситуацията, в която се намира детето, условията, при които живее, родителският капацитет и при необходимост да предприеме мерки, които да подпомогнат детето и семейството като цяло.

В случай на дете в риск е важно да бъдат обединени усилията на специалистите от различни области, за да бъдат ефективни мерките за закрила. В този смисъл социалният работник е партньор на останалите специалисти, ангажирани с проблема. Към настоящия момент на местно ниво са сформирани мултидисциплинарни екипи. Задължително представени страни в тези екипи са представителите на Дирекции „Социално подпомагане“ (отдел „Закрила на детето“), МВР и Община.

#### **2.6.2. Кога и къде може да бъде подаден сигнал за дете в риск?**

Съгласно Закона за закрила на детето, чл. 7 (1) „Лице, на което това е станало известно, че дете се нуждае от закрила, е длъжно незабавно да уведоми дирекция „Социално подпомагане“, Държавната агенция за закрила на детето или Министерството на вътрешните работи.

(2) Същото задължение има и всяко лице, на което това е станало известно във връзка с упражняваната от него професия или дейност, дори и ако то е обвързано с професионална тайна.“

Към Държавна агенция за закрила на детето функционира Национална телефонна линия за деца 116 или 111. Националната телефонна линия за деца предоставя консултиране, информиране и помощ по всякакви въпроси и проблеми, свързани с деца. Към нея при необходимост могат да се обръщат за съдействие и професионалисти. Националната телефонна линия за деца с номер 116 и 111 е с национално покритие, достъпна от територията на цялата страна, напълно безплатна за обаждателите се, независимо дали звънят от стационарен или мобилен телефон. Тя функционира 24 часа в денонощието.

Според Координационния механизъм, в случай че сигналът за насилие бъде приет от някой от визираните органи за закрила – получен от ДСП/ОЗД, ДАЗД или МВР (съгласно чл.7 от Закона за закрила на детето), той е длъжен да уведоми за това останалите незабавно до 1 час от регистриране на сигнала, включително по телефон и факс. Сигналът се изпраща в Дирекция „Социално подпомагане“ по настоящия адрес на детето.

Съгласно Координационния механизъм във всеки отдел „Закрила на детето“ при дирекция „Социално подпомагане“ началникът на отдела е на разположение, като той определя отговорен социален работник. В отдел „Закрила на детето“ определят отговорен социален работник, който извършва проверката на сигнала до 24 часа от постъпване на сигнала.

Мултидисциплинарният екип на местно ниво следва да си постави единна стратегическа цел, за постигането, на която следва да изготви съвместен план за действие с разписани конкретни задачи със срок за изпълнение. Всеки един от посочените по-горе участници в мултидисциплинарния екип набелязва и предлага на останалите от екипа конкретни задачи по случая, които да изпълни, съобразно собствените си правомощия, в съответствие с нормативната уредба. Конкретните задачи за изпълнение следва да бъдат зададени така, че да може всеки участник да действа съобразно оперативната си самостоятелност, като изпълнението на конкретните дейности и задачи да бъде подкрепено от съдействието на останалите участници и в същото време това да спомогне за крайния резултат – дългосрочна цел, която трябва да гарантира в най-голяма степен интереса на засегнатото дете.

От страна на детската градина всеки един професионалист, работещ в системата на образованието може да подаде сигнал към отдел „Закрила на детето“ по местоживееене на детето. Това може да бъде директор, учител, помощник-възпитател и др.

Когато сигналът се отнася за дете в риск, той ще бъде проучен от социален работник, дори да е подаден анонимно.

При проучване на сигнала социалният работник може да потърси съдействие от страна на детската градина – информация за детето във взаимоотношенията му с другите деца, впечатленията на учителите, т.е. да потърси информация, с която да бъде направена оценка на случая.

При проучването на сигнала и предприемането на действия се изисква работа в екип от страна на различните специалисти. От една страна, за да направи точна оценка, от друга – да бъдат съгласувани действията на различните специалисти. В случай, че бъде

установен риск за детето, то ще бъде отворен случай, т.е. ще бъдат предприети мерки за закрила. Ще бъде изготвен план, в който ще бъдат описани планираните мерки, като социалният работник ще следи за изпълнението на плана. Социалният работник може да консултира семейството, да насочи родителите и детето към подходящи социални услуги и консултации.

В работата с децата и техните семейства всеки професионалист има своята роля. Ролята на социалният работник е свързана с проучване на семейната среда и предприемане на мерки за закрила. В същото време, той има правомощията и ангажимента да консултира родителите, да подпомогне тяхната ангажираност в работата с детето на ниво детска градина. Работата в екип дава възможност и за обратна връзка между различните специалисти, работещи с детето и неговото семейство за успехите или трудностите в планираните цели.

## **2.7. Включване на родителите**

2.7.1. Във всички случаи е необходимо родителите да бъдат уведомени за случилото се, както и за предприетите от детската градина действия за разрешаване на ситуацията;

2.7.2. В разговора е важно да се акцентира върху необходимостта родителите да не критикуват другото дете, а да се опитат да погледнат на ситуация през погледа на другата страна;

2.7.3. Родителите трябва да бъдат запознати, че критиките, обидите и неглежирането на другото дете от тяхна страна само ще задълбочат конфликта;

2.7.4. Разговорът трябва да бъде проведен на подходящо място, в партньорски взаимоотношения, като се предостави отворено пространство за споделяне на техните опасения и гледни точки;

2.7.5. От разговора могат да бъдат изведени конкретни договорки кой какво може да предприеме и какво се очаква като резултат;

## **3. Ресурсна обезпеченост**

3.1. Ръководството на детската градина се задължава да осигурява:

3.1.1. Изграждане на механизми за взаимодействие с различни институции;

3.1.2. Осигуряване на подкрепяща мрежа от специалисти в детската градина, които да се справят в ситуации на тормоз;

3.1.3. Осигуряване на материали и други;

3.2. Министерството на образованието и науката:

3.2.1. Осигурява проучване на необходимостта от повишаване на квалификацията на педагогическите специалисти в областта на справяне с тормоза в детската градина;

3.2.2. Осигурява планирани обучения чрез включване на области, свързани с насилието и тормоза в Националната мобилна група за квалификация, посредством оперативни програми и др.;



3.2.3. Подпомага екипите в детската градина при разработване на програми за грижа на деца в риск и в случаи на насилие, посредством Националната мобилна група за психологическа подкрепа;



**ПРОГРАМА**  
**за осигуряване на условия за физическа активност**  
**и участие в спортни дейности**



**ВЪВЕДЕНИЕ:**

За всяка страна, отглеждането на физически здрави и жизнерадостни деца е основна задача. За да бъде осъществена тя, решаващо място има двигателната активност на децата. Проблемите на съвременното общество са свързани с намаляване на двигателната дейност, деформации във физическата дееспособност, нервно-психически разстройства, хипертония, затлъстяване, стрес, агресия и др. Тревожен е факта, че те засягат децата от най-ранна възраст. Днешното напрегнато ежедневие изисква тренираност и добро владение на стратегии и техники за овладяване на тези негативни последици.

Предучилищното възпитание чрез формите на физическа култура има за цел укрепване и закаляване на децата, повишаване устойчивостта на организма към заболявания, развитие на физически качества и дееспособност. Заниманията със спорт, при добра организация и използване на различните форми на физическа активност в детската градина осигуряват здраве, двигателен опит, формиране на умения и изграждане на мотивация за самостоятелна двигателна дейност. Осигуряването на здравословен режим на обучение и възпитание, удовлетворяването на биологичната потребност на децата от движение са едни от основните задачи на учебно-възпитателната работа по физическа култура в детската градина.

Програмата за физическа активност е насочена към овладяване и усъвършенстване на естествено-приложната двигателна дейност в детската градина. Акцентираща се върху развитието на игровата култура на децата, съобразено с възрастовите им особености и изграждане на игрови и комуникативни умения в двигателната дейност.

Осигуряването на условия за физическа активност чрез спортни дейности се осъществява и с изпълнение на ПМС №46/19.03.2020г. за определяне на минимални диференцирани размери на паричните средства за физическа активност, физическо възпитание, спорт и спортно-туристическа дейност на децата. Средствата са предназначени за всички деца и се използват целево и единствено за дейности в областта на физическото възпитание и спорт за закупуване на спортни пособия и материално-техническо обезпечаване.

### **ОСНОВНА ЦЕЛ И ЗАДАЧИ:**

Повишаване двигателната активност на децата чрез изграждане на навици и умения за активен и здравословен начин на живот.

1.Провокиране на детския интерес към физическото възпитание и спорта, спортно-подготвителните игри и упражнения чрез обогатяване на образователната, възпитателна и оздравителна работа с децата. Използване на спорта като средство за приобщаване на деца със СОП.

2.Овластяване от децата на богат набор от двигателни умения и навици чрез осъществяване на различни форми на работа по физическа култура в занималните и на открито, като рационално се използва наличната база и своевременно се обогатява с функционални спортни уреди и пособия.

3.Изграждане на мотивация и увереност в собствените възможности на децата. Придобиване на умения и навици за самостоятелно решаване на проблемни ситуации в играта. Формиране на качества за екипност и борбен дух.

4.Обогатяване знанията на родителите в областта на физическата култура и заниманията със спорт и значението им за детското развитие. Прилагане на ефективни и забавни форми за съвместна работа с родителската общност за повишаване нивото на физическото и здравословно развитие на децата: спортни игри, спортни състезания, вело хепънинг, екскурзии сред природата.

### **ФОРМИ НА РЕАЛИЗИРАНЕ:**

- Педагогически ситуации по направление Физическа култура.
- Утринна гимнастика, провеждана по възможност на открито с подобрена подходяща музика и движения за укрепване на различните мускулни групи.
- Подвижни игри в основните и допълнителни форми на педагогическо взаимодействие, които спомагат за затвърдяване на заучените движения и правила и провокират децата към физическа активност.
- Спортно-подготвителни игри и упражнения, чрез които децата се запознават с основните движения и правила на различните видове спорт: футбол, волейбол, детски баскетбол и други.
- Разходки на открито, при които правилно се редуват натоварване и почивка, и дозирано се увеличава темпото и продължителността на ходене.

### **ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ:**

- 1.Промяна в отношението на децата и родителите към физическата култура и спорт:
  - физкултурните игри – предпочитани и желани от децата;
  - възможност за активно спортуване и създаване на траен интерес към спорта;
  - всяко дете да се научи да рискува, да печели и губи, като запазва достойнството си; контролиране на емоциите и агресивните прояви;
  - детето да намери своето място в общността от връстници;
  - детето да осъзнава реалността на своето “Аз” в реалността на другите; да предвижда резултатите и да установява зависимости;

- повишаване физическата дееспособност на децата и подобряване на техните физически качества; създаване на мотивация и навици за практикуване на физически упражнения и двигателна активност;

2. Подобряване здравословното и психическо състояние на децата.

3. Обогатяване на материалната база с помощта на реализирани проекти и в партньорство с родителите.

#### **ЗАКЛЮЧЕНИЕ:**

- Ефективното и пълноценно използване на по-богата и разнообразна спортна база е предпоставка за повишаване физическата дееспособност на децата и подпомага развитието на физическите им качества.
- Подбора на разнообразни форми при занимания със спорт, реализира положителен резултат и мотивира децата за самостоятелна спортна дейност.
- Естественият стремеж на децата към двигателна активност е източник на здраве, сила и енергия, така необходими за техния растеж.
- Необходим е по-задълбочен двигателен режим. Хиподинамията, акселерацията, постепенното напрежение и стрес налагат повишаване интензивността на натоварванията с физически упражнения и спорт, съобразени с възрастовите и физиологични особености на децата от предучилищна възраст.
- Физическата култура създава обективни условия за физическо, интелектуално, емоционално и социално-нравствено развитие на децата.
- Контролът за осигуряването на условия за физическа активност и участието на децата в спортните дейности се осъществява от директора в детската градина, като резултатите от изпълнението на Програмата се отчитат на заседание на педагогическия съвет.

